GŁOS SZKOŁY ZAWODOWEJ

ORGAN STOWARZYSZENIA NAUCZYCIELI SZKÓŁ ZAWODOWYCH

Nr. 9—10 **LISTOPAD—GRUDZIEŃ 1933 R.** **ROK V**

NOWY USTRÓJ SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO

Rozporządzenie wykonawcze w sprawie szkolnictwa zawodowego w ramach ustawy ustrojowej jest, jak nas dochodzą wiadomości, bliskie realizacji. Opinja i dezyderaty nauczycielstwa były w swoim czasie zgłoszone w toku obrad Państwowej Komisji Oświaty Zawodowej. W obecnej więc chwili nie jesteśmy czynni przy ustalaniu ostatecznej redakcji Rozporządzenia, pozostaje nam więc tylko oczekiwać rezultatów tej pracy. ✪ Nie mając możności podania Szan. Koleżankom i Kolegom całokształtu projektu, możemy tylko w przybliżeniu, na podstawie znanych nam szczegółów, i sprawozdań naszych delegatów do P. K. O. Z,. odtworzyć sobie przypuszczalny obraz całości, która, trzeba to przyznać—stanowi bogatą mozaikę w porównaniu z przejrzystą jednolitością innych działów szkolnictwa. ✪ Więc przedewszystkiem szkolnictwo zawodowe ma się rozpadać na IV działy: 1) szkolnictwo techniczno - przemysłowe, 2) handlowe, 3) rolnicze, 4) gospodarstw rodzinnych. ✪ Dział I szkolnictwa techniczno-prze-

mysłowego rozpada się na 18 grup: 1) górniczą, 2) metalową, 3) elektryczną, 4) drzewną, 5) garbarską, 6) włókienniczą, 7) papierniczą, 8) gumową, 9) mineralną, 10) technologiczno - chemiczną, 11) budowlaną i mierniczą, 12) komunikacyjną, 13) przemysłu spożywczego, 14) odzieżową, 15) galanteryjną, 16) poligraficzną, 17) instrumentów muzycznych i 18) kosmetyki. ✪ W obrębie tych 18 grup przewiduje się kursy, szkoły, gimnazja oraz licea. *Kursy* projektowane są dla pragnących specjalizacji w jakiejkolwiek dziedzinie danego przemysłu, Zasady, czas trwania i cele tych kursów będą dostosowane do potrzeb danej gałęzi przemysłu. Innych szczegółów o tych kursach Projekt narazie nie ustala. ✪ *Szkoły* (np. sztygarów, wiertaczy, mechaniczne, stolarskie, kołodziejskie, obuwnicze, krawieckie it.d.) opierają się na podbudowie 1 szczebla szkół powszechnych, są 3-letnie, nie przeprowadzają specjalizacji, kształcą praktycznie pracowników, którzyby byli usprawnieni do wykonywania robót (np. ślusarskich i kowalskich w przemyśle metalowym i innych dziedzinach życia gospodarczego). *Ośrodkiem nauczania* jest warsztat, *podstawę programową* twarzy praktyczna nauka. Przyjmują (z wyjątkiem szkół sztygarów i wiertaczy) w wieku lat 14 — 17 bez uprzedniej praktyki. Szkoły sztygarów i wiertaczy wymagają conajmniej 3-letniej praktyki w kopalni „na dole". Zachodzi pytanie, jak rozumieć przerwę między ukończeniem 4 klas szkoły powszechnej (normalnie w szkole 7-klasowej 11 rok życia) a możnością wstępowania do takich szkół dopiero w 14 roku życia. Otóż należy sądzić, że te szkoły rzemieślnicze będą istnieć w ośrodkach prowincjonalnych, przyjmując młodzież ze szkół pow. 1 stopnia organizacyjnego, w których młodzież kończy 1 szczebel właśnie w 13 lub 14 roku życia. W dużych miastach znajdzie tu wstęp młodzież, zapóźniona w wieku lub pozostawiona w niższych klasach dla braku promocji, młodzież, która po ukończeniu 1 szczebla liczy już 14 rok życia i ustawowo spełniła obowiązek przymusowego uczęszczania do szkoły do 14 roku życia. ✪ *Gimnazja* techniczno-przemysłowe są 4-letnie, opierają się na 2 szczeblu szkoły powszechnej, przyjmują, z małemi wyjątkami (np. gimnazja odlewnicze), w wieku lat 14 — 17. Zamiast świadectw ukończenia II szczebla szkoły powszechnej są przewidziane inne świadectwa, uznane za wystarczające. Ponadto wymagany jest egza-

min wstępny w zakresie II szczebla programowego szkoły powszechnej z przedmiotów określonych przez Min. W. R. i O. P., oraz odpowiedni rozwój fizyczny. Dla przykładu podajemy określenie zadań i programu gimnazjów mechanicznych. Zadaniem ich ma być kształcenie dla przemysłu metalowego i innych działów życia gospodarczego pracowników, którzyby byli usprawnieni w wykonywaniu robót kowalskich, ślusarskich lub tokarskich oraz posiadali odpowiedni zasób wiadomości teoretyczno-zawodowych i ogólnych. *Program* klas niższych uwzględnia w odpowiednim stopniu zarówno kowalstwo, ślusarstwo, jak i obróbkę mechaniczną (głównie tokarstwo). Program klas wyższych wyodrębnia kierunki: a) obróbki mechanicznej (głównie tokarstwo) w kl. III i IV, b) kowalski w klasie IV, c) ślusarski w klasie IV. Kierunek ślusarski może w poszczególnych szkołach uwzględniać bądź ślusarstwo ogólne, bądź też specjalność dyktowaną potrzebami życia, np. mechanikę samochodową, kolejową, obsługę silników it.p. Gimnazja mechaniczne mogą też uwzględniać tylko jeden z wymienionych kierunków. *Ośrodkiem nauczania* jest warsztat mechaniczny. *Podstawę programową* tworzą: praktyczna nauka ślusarstwa, kowalstwa i obróbki mechanicznej (tokarstwo) technologja metali, maszynoznawstwo, materjałoznawstwo i rysunek zawodowy. Program uwzględnia zasady organizacji zakładu mechanicznego (pod względem technicznym, handlowym i administracyjnym) oraz wiadomości pomocnicze, ściśle związane i bezpośrednio niezwiązane z zawodem. Dla celów praktycznego szkolenia uczniów istnieją przy szkołach szkolne warsztaty wytwórcze. ✪ *Licea* są 3-letnie, podbudowę stanowi gimnazjum ogólnokształcące (przewidziana możność przedstawienia innego świadectwa, uznanego za wystarczające). Wiek przyjęcia 17 — 20 lat. Przed wstąpieniem do liceów technicznych obowiązuje roczna zorganizowana praktyka warsztatowa, lub praktyka, uznana za równoznaczną. Dla orjentacji o celach i zakresie programu podajemy szczegóły o organizacji szkół ogólno - mechanicznych stopnia licealnego, czyli t. zw. liceów mechanicznych. *Zadaniem* ich ma być kształcenie pracowników, którzyby obok praktycznego przygotowania zawodowego, posiadali szerszy i głębszy zasób wiadomości teoretyczno-zawodowych i ogólnych oraz byli przygotowani: a) do pracy

przy organizowaniu przebiegu produkcji w metalowym przemyśle mechanicznym, b) do czynności konstruktorów w metalowym przemyśle mechanicznym, lub też do czynności energetyków w różnych działach życia gospodarczego. *Program* klasy I jest jednolity, od klasy II istnieją dwa wydziały: a) warsztatowy, b) konstruktorsko - energetyczny, który może od klasy III uwzględniać różne działy techniki, np. kolejową, okrętową, samochodową, samolotową i t. p. *Ośrodkiem nauczania* wydziału warsztatowego jest mechaniczny warsztat wytwórczy. Podstawę programową tworzą: praktyczne zajęcia w warsztatach szkolnych, technologja metali (ze szczególnem uwzględnieniem obróbki, konstruowania przyrządów obróbczych i łatwiejszych obrabiarek), kalkulacja warsztatowa, materjałoznawstwo i maszynoznawstwo, rysunek techniczny oraz organizacja przedsiębiorstw pod względem technicznym. *Ośrodkiem nauczania* wydziału konstruktorsko - energetycznego są maszyny i silniki, urządzenia mechaniczne i ich eksploatacja. Podstawę programową tworzą: praktyczne zajęcia w warsztatach i pracowniach szkolnych, maszynoznawstwo, części maszyn, konstrukcja żelaza, technologja metali, materjałoznawstwo, elektrotechnika, termodynamika, hydraulika, oraz rysunek techniczny. Programy na obu wydziałach uwzględniają wiadomości pomocnicze, ściśle związane i bezpośrednio niezwiązane z zawodem. Przy liceach istnieją szkolne warsztaty wytwórcze, organizowane dla celów praktycznego szkolenia uczniów. Inaczej nieco są zorganizowane 3-letnie licea przemysłu poligraficznego, uwzględniające technikę drukarską, litograficzną i fotochemigrafję. Mimo istnienia w nich szkolnych warsztatów wytwórczych — rok szkolny trwa w 1 i 2 klasie po 11 miesięcy, z których przeznacza się w klasie 1 dwa miesiące, a w klasie 2 trzy miesiące na praktykę. ✪ Zupełnie odmiennie ma przedstawiać się organizacja szkolnictwa handlowego. Możemy tu oczekiwać grupy szkolnictwa kupieckiego i administracyjno-handlowego. W grupie kupieckiej obok kursów organizowanych na tych zasadach, co techniczne, mają być gimnazja i licea kupieckie oraz typ tam nieznany: szkoły przysposobienia kupieckiego. ✪ *Gimnazja kupieckie* mają być 3- i 4-letnie na podbudowie 2 szczebla szkół powszechnych. Celem ich kształcić pracowników, którzyby posiadali obok przygotowa-

nia praktycznego odpowiedni zasób wiadomości teoretyczno-zawodowych i ogólnych, niezbędnych do pełnienia czynności zawodowych w działach kupieckich różnych przedsiębiorstw gospodarczych. Gimnazja 4-letnie mają uwzględniać w IV klasie specjalizację (np. handel spółdzielczy, ziemiopłodami, wyrobami włókienniczemi i t. p.) oraz traktować w programie szerzej i głębiej regjonalne warunki gospodarcze. *Ośrodkiem nauczania* ma być przedsiębiorstwo kupieckie, oraz zagadnienia, związane z obrotem towarowym. *Podstawę programową* tworzą: nauka kupna i sprzedaży, towaroznawstwo, geografja gospodarcza i organizacja przedsiębiorstw kupieckich. Program nie pomija jednakże wiadomości pomocniczych, związanych i bezpośrednio niezwiązanych z zawodem. Rok szkolny w klasie III ma trwać 11 miesięcy, przyczem w tym roku mają być organizowane dla uczniów obowiązkowe praktyki w działach kupieckich przedsiębiorstw gospodarczych w ilości 300 godzin pracy. Wiek przyjęcia 13—17 lat z warunkiem egzaminu wstępnego, jak w gimnazjach działu I. ✪ *Licea kupieckie* są również dwojakie: 2- i 3-letnie z podbudową gimnazjum ogólnokształcącego, przyczem rok trzeci poświęcony specjalizacji w pokrewnych dziedzinach handlu, lub poszczególnych funkcjach (handel spółdzielczy, zagraniczny, ziemiopłodami, akwizycja, reklama, dekoracja wystaw i t. p.). Ośrodek nauczania i przedmioty pomocnicze, jak w gimnazjach kupieckich. Podobnież podstawa programowa i organizacja praktyki w klasie II.✪Obok tego mają powstać jednoroczne szkoły przysposobienia kupieckiego dla absolwentów szkół powszechnych oraz dla absolwentów gimnazjów albo liceów ogónokształcących, zatem będziemy mieć szkoły przysposobienia kupieckiego 3-stopniowe. Wiek prekluzyjny przyjęcia 18 i 21 lat życia.

W grupie administr. handlowej są przewidziane 2 i 3-letnie licea, 1 roczne szkoły przysposobienia i kursy. Gimnazjów nie przewiduje się. Licea są zorganizowane jak w grupie kupieckiej. Wiek przyjmowania, podobnie jak tam 16 — 20 lat, specjalizacja na III roku: bankowość, administr. przemysłu, samorządu, eksploatacja kolejowa. *Ośrodek nauczania* tworzą różne przedsiębiorstwa gosp., ich organizacja i administracja. Program zawiera obok wiadomości ogólnych — wiadomości z zakresu organizacji i administracji różnych przed-

siębiorstw, rachunkowość, korespondencję i umiejętności biurowe techniczne, pozatem przedmioty pomocnicze związane i bezpośr. niewiązane z zawodem. Różnica w tem, że nie są przewidziane praktyki i czas trwania nauki nie wynosi 11 miesięcy.

W związku z powyżej nakreślonym szkicowym obrazem organizacji szkół zawodowych nasuwają się następujące spostrzeżenia i zagadnienia:

1. Ujednostajnienie nazw rozmaitych typów szkół: gimnazja ogólnokształcące, mechanicznie, odlewnicze, krawieckie, bieliźniarskie, kupieckie lub licea ogrodnjcze, drogowe, miernicze, administracyjno-handlowe — znakomicie ułatwi społeczeństwu orjentowanie się w całokształcie naszego szkolnictwa.

Wątpliwość co do nazwy gimnazjum kupieckie — należałoby — handlowe, bo szkoły te będą wypuszczały nie kupców, lecz pomocników handlowych.

Zamiast liceów — administracyjno -handlowych należałoby mówić o liceach administracyjnych, bo nietylko handel ma zapotrzebowanie na pracowników administracyjnych, lecz również przemysł, samorządy i państwo przy usprawnieniu swej administracji będą poszukiwać takich wykwalifikowanych pracowników, których dostarczą licea administracyjno - handlowe,

2. Powinien być wymagany egzamin wstępny od kandydatów zapisujących się do gimnazjów zawodowych po ukończeniu II szczebla programowego szkoły powszechnej — tylko w razie nadmiaru kandydatów.

Nie przewiduje się egzaminów wstępnych do liceów zawodowych, natomiast w niektórych wypadkach, jak np. włókienniczych, elektrycznych, hutniczych i odlewniczych i innych projektowane jest wymaganie od kandydata poprzedniej rocznej praktyki w fabryce. Czy każdy będzie mógł zdobyć potrzebną praktykę, czy każda praktyka, niekierowana przez szkołę, będzie jednakowa pożyteczna? Praktyczne rozwiązanie tej sprawy może natrafić na trudności, a jednak jakieś rozwiązanie praktyczne musi się znaleźć.

3. Praktyka w toku nauki jest przewidywana w gimnazjach kupieckich w wymiarze 300 godzin w ostatniej klasie. Jest to 38 roboczych dni — jak na jeden rok zbyt duża

doza. Wolelibyśmy mieć przepis więcej elastyczny, umożliwiający odbycie tej praktyki w 2 ostatnich latach. Również powstają wątpliwości, czy szkole uda się zapewnić praktykę wszystkim uczniom i czy wszyscy nadają się do praktyki sklepowej — w tych wypadkach należałoby umożliwić zastępcze wprowadzenie do szkoły zajęć praktycznych.

Rozciągnięcie roku szkolnego na 11 miesięcy nawet w ostatniej klasie może wywołać również pewne komplikacje.

4. Ze względu na to, iż gimnazja kupieckie przygotowywać będą pracowników, którzy będą mogli znaleźć zatrudnienie tylko jako sprzedawcy sklepowi, liceum administr. handlowe będzie musiało przygotowywać potrzebnych funkcjonarjuszy handlowych i administracyjnych, których daje obecna 3-letnia szkoła handlowa. Takie podniesienie wymagań cenzusowych w stosunku do tych funkcjonarjuszy wydaje się nam za kosztowne — jak na nasze stosunki. Należałoby zatem umożliwić 3-letnim gimnazjom kupieckim organizowanie czwartej klasy administracyjnej — stąd życie gospodarcze miałoby dobrze przygotowanych pracowników biurowych, którzy poprzednio przeszli kurs kupiecki.

5. Jeżeli między gimnazjami a liceami technicznemi istnieje wyraźna i zakreślona granica co do ich celów kształcenia, na podstawie której można łatwo określić, kogo one mają przygotowywać, to takiej wyrazistej linji demarkacyjnej niełatwo się dopatrzyć między gimnazjami a liceami kupieckiemi. Jedne i drugie mają przygotowywać pracowników do pełnienia czynności zawodowych w działach kupieckich różnych przedsiębiorstw gospodarczych — jedne i drugie mają dać praktyczne przygotowanie, oraz zasób wiadomości teoretyczno zawodowych i ogólnych, tylko ten zasób określony jest w gimnazjach jako „odpowiedni“, w liceach jako „szerszy i głębszy“.

6. Jednakowa nazwa szkół przysposobienia kupieckiego dla uczniów z podbudową I szczebla programowego szkoły powszechnej i *dla absolwentów gimnazjów, ew. liceów ogólnokształcących* nie wydaje nam się bardzo słuszną.

7. Niewątpliwie 4-letnie gimnazja techniczno-przemysłowe różnych typów będą dawać większe uprawnienia i lepsze możliwości społecznego awansu, niż 3-letnie gimnazja kupieckie, które pozostaną zamkniętą ulicą, gdyż ich absolwenci nie będą mogli poziomem dorównać absolwentom gimnaz-

jów technicznych ani ogólnkształcących. Należałoby zatem przy ich tworzeniu dokładnie rozplanować ich sieć, dostosowaną do potrzeb kupiectwa, aby ono mogło wchłonąć tę liczbę sprzedawców sklepowych, jaką dostarczą gimnazja kupieckie.

8. Sprawę przejściowości dla najzdolniejszych jednostek należy rozumieć jako rozwiązaną w większości wypadków przez dopuszczenie przy przyjmowaniu oprócz świadectw normalnie przewidzianej podbudowy także innych, uznanych przez p. Ministra W. R. i O. P. równoznaczne.

Odnośnie do dotychczasowego t. zw. szkolnictwa żeńskiego nasuwają się jeszcze następujące zagadnienia:

9. W obrębie liceów zawodowych byłoby rzeczą wskazaną wytworzenie dwóch odrębnych typów kształcenia w dziedzinie nauki zawodu dla abiturjentek gimnazjum ogólnokształcącego i zawodowego.

10. Liceum zawodowe powinno przygotowywać abiturjentki na stopień „mistrzyni" i wogóle utrzymywać ścisły kontakt z życiem przemysłu i rzemiosła.

11. Trzyletnie liceum rękodzielnicze stanowi zbyt długi okres kształcenia zawodowego w dziedzinie rzemiosła.

12. Dla pewnych zawodów, zwłaszcza modniarstwa, brak szkół typu gimnazjalnego.

Nie można spodziewać się, aby reforma szkolnictwa zawodowego odrazu rozpoczęła się na wszystkich odcinkach równocześnie. Prawdopodobnie rozpocznie się rekonstrukcja od szkół niższych i niektórych gimnazjów np. przemysłu metalowego, elektrotechnicznego, drzewnego, gimnazjów kupieckich.

W związku z roporządzeniem wykonawczem P. Ministra W. R. i O. P. stanie się aktualną sprawa programów, sieci szkół zawodowych i sprawa rozporządzenia wykonawczego o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych.

Dzieło projektowanej reformy ustrojowej wejdzie niebawem na tory realizacji w życiu. Jest naszem gorącem życzeniem, aby ustawa stała się prawdziwie trwałym fundamentem rozwoju szkoły zawodowej, a równocześnie z tem, by szeregi młodzieży, opuszczające jej mury stworzyły zdrowy i silny stan średni, którego brak tak poważnie odczuwaliśmy w latach niewoli.

ZASZEREGOWANIE

Zarząd Główny S. N. S. Z. oraz Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego po rozważeniu konsekwencyj, wynikających z nowej ustawy uposażeniowej, wystąpiły do władz ze wspólnym memorjałem w sprawie zaszeregowania nauczycieli do nowych grup uposażeniowych oraz w sprawie zasad automatycznego awansu. ✪ Omawiając sprawy zaszeregowania, autorzy memorjału powołują się na oświadczenie Pana Premjera i Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zgodnie z którem nowa ustawa uposażeniowa nie ma na celu obniżenia dotychczasowego uposażenia; wychodząc z tego założenia, Zarządy Główne wymienionych Stowarzyszeń wysunęły następujące zasady zaszeregowania: ✪ 1) Podstawą zaszeregowania nauczycieli, czynnych w dniu wejścia w życie rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych jest nie dany stopień posiadanego uposażenia, lecz wysokość całkowitego uposażenia: a) płaca zasadnicza, b) dodatek regulacyjny, c) dodatek mieszkaniowy, d) dodatek ekonomiczny na wszystkich członków rodziny — po potrąceniu podatku dochodowego i spłaty emerytalnej. ✪ 2) Stosownie do ustalonego w ten sposób uposażenia nauczyciel zostaje zaszeregowany do odpowiedniej grupy, najbliższej jego uposażeniu. ✪ 3) W razie, gdyby przy tem nowem zaszeregowaniu nauczyciel otrzymał niższe uposażenie, niż dotychczas, przysługuje mu prawo pobierania dodatku wyrównawczego w wysokości różnicy między dotychczasowem a nowem uposażeniem, aż do czasu awansu do grupy wyższej. ✪ W sprawie automatycznego awansu nauczycieli i instruktorów szkół zawodowych memorjał wysuwa następujące wnioski, odnoszące się do ogółu nauczycieli, bez względu na szkoły zawodowe, w jakich pracują, a więc i do nauczycieli szkół dokształcających: a) nauczyciele, posiadający świadectwa ukończenia szkoły zawodowej stopnia licealnego, nauczyciele, posiadający kwalifikacje do nauczania w szkołach powszechnych, oraz instruktorzy, posiadający przepisane warunki, otrzymują uposażenie: przy pierwszem mianowaniu grupy IX; po 6 latach pracy — grupy VIII; po dalszych 6 latach pracy — grupy VII; wreszcie po następnych 6 latach — grupy VI. ✪ b) nauczyciele, posiadający dyplom odpowiedniej szkoły

wyższej, oraz nauczyciele, posiadający kwalifikacje do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących lub w zakładach kształcenia nauczycieli, otrzymują uposażenie: przy pierwszem mianowaniu — grupy VIII; po 3 latach pracy nauczycielskiej — grupy VII; po następnych 10 latach pracy — grupy V; wreszcie po dalszych następnych 10 latach pracy — grupy V. ✪ c) nadto nauczyciele przedmiotów zawodowych, przedmiotów pomocniczych, ściśle związanych z zawodem i nauczających zawodu, jakoteż instruktorzy, otrzymają stały dodatek służbowy w wysokości od 30 do 300 zł. miesięcznie. ✪ W następujących dalej punktach memorjał podnosi sprawy: a) przyznania dodatków wysokości 20 zł. na każde dziecko dla utrzymujących rodzinę oraz b) przyznania dodatków funkcyjnych dyrektorom szkół. Wysokość dodatków funkcyjnych memorjał uzależnia od odpowiedzialności za pracę dyrektorów. ✪ Omówiony memorjał został skierowany do Pana Premjera Rządu. Ponadto wspólna delegacja obydwu stowarzyszeń zwróciła się w tej sprawie do p. wiceministra Ministerstwa Wyznań Religjnych i Oświecenia Publicznego. ✪ Pan wiceminister K. Pieracki życzliwie ustosunkował się do postulatów, wysuniętych przez delegację, zaznaczył wszelako, że zaszeregowanie nowe nie może przekroczyć możliwości budżetowych Ministerstwa. Następnie p. wiceminister podkreślił, że mieć będzie na względzie potrzeby szkolnictwa zawodowego i że obawy, nurtujące nauczycielstwo, są przedwczesne, gdyż skoro dotychczas Ministerstwo opracowuje materjały, niezbędne dla przygotowania wniosków o zaszeregowanie, przeto w chwili obecnej trudno jest powiedzieć, czy ktokolwiek dotknięty zostanie materjalnie przez nowe zaszeregowanie. Zaznaczył jednakże p. wiceminister, iż nie jest wykluczone, aby pobory wyjątkowo dobrze uposażonych nauczycieli szkół zawodowych nie mogły ulec pewnej nieznacznej redukcji.

USTAWA UPOSAŻENIOWA

W Nr. 86 Dz. Ust. z dnia 30 października rb. zostało ogłoszone rozporządzenie Pana Prezydenta Rzeczyposp. z mocą ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych, które normuje uposażenie urzędników, profesorów i pomocniczych sił naukowych w państwowych szkołach akademickich. nauczycieli szkół państwowych i publicznych pozostających na etacie Państwa, funkcjonarjuszów straży więziennej, oraz niższych funkcjonarjuszów państwowych. ✪ Odrębne rozporządzenia normują uposażenie wojska, sędziów i prokuratorów, oficerów i szeregowych Policji Państwowej i Straży Granicznej oraz pracowników przedsiębiorstw i monopolów państwowych.✪Nowa ustawa ustanawia 12 grup uposażenia zasadniczego w/g niżej podanej tabl., przyczem nie uwzględnia dodatku regulacyjnego, ekonomiczngeo na rodzinę, 10-procentowego i mieszkaniowego, natomiast zwalnia uposażenie od potrąceń podatku dochodowego i opłaty emerytalnej. Obok załączamy celem porównania uposażenie, jakie otrzymują obecnie nauczyciele szkół średnich i instruktorzy *samotni,* po potrąceniu podatku dochodowego i opłaty emerytalnej z dodatkiem mieszkaniowym w miejscowościach II kategorji.

Nowa tabela uposażeniowa		Dotychczasowe uposażenie w miejscowościach II kategorji	
grupa uposażeniowa	Kwota w zł.	Kwota w zł. zależnie od szczebli od	do
I	3.000.—		
II	2.000.—		
III	1.500.—		
IV	1.000.—		
V	700.—	543.—	624.—
VI	450.—	399.—	492.—
VII	335.—	317.—	366.—
VIII	260.—	247.—	264.—
IX	210.—	210.—	273.—
X	160.—		
XI	130.—		
XII	100.—		

Funkcjonarjusze państwowi będą zaszeregowani do poszczególnych grup uposażeniowych „niezależnie od dotychczasowej wysokości grupy i kwoty uposażenia“ (art. 24). ✪ Oprócz uposażenia zasadniczego będą wypłacane dodatki: a) funkcyjny — funkcjonarjuszom państwowym, mianowanym (wybieranym) na stanowiska kierownicze, b) służbowy,

uzasadniony szczególnemi właściwościami służby; osoby, pobierające dodatek funkcyjny, nie mogą otrzymać równocześnie dodatku służbowego, c) reprezentacyjny — dla pełniących służbę zagranicą, w Gdańsku, d) Rada Ministrów władna jest przyznać dodatki uzasadnione warunkami lokalnemi w kraju i na obszarze W. M. Gdańska, e) za spełnianie czynności dodatkowych, niezwiązanych ze stanowiskiem, może funkcjonarjusz państwowy otrzymywać dodatkowe wynagrodzenie, f) w preliminarzu budżetowym mają być wstawione specjalne kwoty dla utrzymujących liczniejszą rodzinę i sumy na wypłatę zasiłków i nagród pieniężnych. ✪ Wreszcie mogą być udzielane bezprocentowe zaliczki na uposażenie. Będzie unormowana pomoc lekarska dla funkcjonarjuszów państwowych, ich rodzin i Rada Ministrów władna jest przyznać funkcjonarjuszom i ich małżonkom ulgi w przejazdach państwowemi środkami lokomocyjnemi. ✪ Nowa ustawa zrywa z zasadą automatycznego awansu do wyższych grup uposażenia, uznając takową tylko dla nauczycieli i znosi szczeble w poszczególnych grupach uposażeniowych. ✪ Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lutego 1934 r., a do tego czasu będą wydane rozporządzenia Rady Ministrów, regulujące cały szereg spraw, jak np. zasady zaszeregowania, automatycznego awansu nauczycieli, wysokość i sposoby przyznawania dodatków, termin płatności uposażeń, wymiar godzin pracy nauczycieli; będą ustalone normy wynagrodzenia nauczycieli kontraktowych, którym zostaną, prawdopodobnie, wypowiedziane umowy przed 1 lutego. Dopiero po ukazaniu się tych rozporządzeń można będzie ustalić, jakie skutki materjalne pociągnie za sobą nowa ustawa. Lecz i teraz jest widoczne, że zyskają na niej funkcjonarjusze państwowi, którzy będą zaliczeni do pierwszych pięciu grup uposażeniowych, straciliby zaś ci, którzy obarczeni są liczną rodziną, o ile nie otrzymaliby wyrównania w postaci dodatku rodzinnego, oraz pracownicy zaawansowani w szczeblach. Prawie nie ucierpią nauczyciele samotni, o ile będą zaliczeni do tejże grupy uposażeniowej, w której znajdują się obecnie. ✪ Zachodzi obawa, że w związku z obowiązującą u nas zasadą nieprzekraczania budżetów poszczególnych resortów z jednej strony, a z drugiej—przy znacznej podwyżce uposażeń urzędników grup wyższych, ujawni

się tendencja zaoszczędzenia wydatków uposażeniowych w grupach średnich, czy to przy zaszeregowaniu i przy przyznawaniu dodatków, czy ustalaniu innych warunków służbowych. ✪ Na zakończenie zaznaczamy, że nowa ustawa w porównaniu ze starą ma tę wielką zaletę, że jest prosta, krótka (zawiera zaledwie 27 art.) i każdy z łatwością będzie mógł przekonać się, jakie mu przysługuje wynagrodzenie. *W. K*

Al. Lipa — Warszawa.

ZAGADNIENIE SIECI SZKÓŁ ZAWODOWYCH

Realizacja „Ustawy o ustroju szkolnictwa" z dnia 11 marca 1932 r. posuwa się systematycznie naprzód. Niebawem ukazać się ma rozporządzenie wykonawcze Min. W. R. i O. P., dotyczące ustroju szkolnictwa zawodowego. Rozporządzenie to rozstrzygnie kwestję, jakie licea, gimnazja, szkoły i kursy zawodowe będą na przyszłość organizowane. Konsekwencją ukazania się tego rozporządzenia będzie konieczność zreorganizowania, a niekiedy zlikwidowania szeregu szkół zawodowych. Z drugiej zaś strony powołane zostaną do życia nowe szkoły. ✪ Niewątpliwie moment reformowania szkół istniejących i organizowania szkół nowych wyzyskany zostanie przez Min. W. R. i O. P. również pod kątem zracjonalizowania obecnej sieci szkolnej. Sprawa to niełatwa, zważywszy, jak wiele różnorodnych momentów będzie musiało tu być uwzględnionych i skoordynowanych. ✪ Mały Rocznik Statystyczny ujmuje zagadnienie sieci szkolnej w następujących rubrykach: 1) liczba miejscowości, w których są szkoły; 2) liczba szkół; 3) przeciętna liczba szkół na 100.000 mieszkańców; 4) promień (w km.) obwodu, przypadającego na 1 ośrodek szkolny. ✪ Pierwszorzędne znaczenie dla racjonalnego zbudowania sieci szkół zawodowych ma przedewszystkiem stan i kierunek rozwoju gospodarczego poszczególnych dzielnic Polski oraz ustawodawstwo gospodarcze. ✪ Ze względu na widoki zatrudnienia absolwentów szkół zawodowych musi być wzięta pod uwagę liczba i rodzaj warsztatów pracy oraz liczba zatrudnionych względnie mogących być zatrudnionymi pracowników. Oczywiście, liczyć się tu należy również z możliwością tworzenia przez odpowiednio przygotowanych absolwentów szkół zawodowych nowych placówek gospodarczych. Szkoła zawodowa w Polsce, jako kraju mocno opóź-

nionym w swym rozwoju gospodarczym, prowadzić winna przez swych wychowanków akcję pionierską w tej dziedzinie Nie bez znaczenia jest również przy opracowywaniu sieci szkolnictwa zawodowego wzgląd na sprawę obrony kraju. Odpowiednio rozmieszczone i w odpowiedniej liczbie istniejące szkoły i kursy takie, jak np.: chemiczne, samochodowe, samolotowe, drogowe i t. p. przygotowywać winny stale rezerwy wyszkolonych fachowców, którzy mogliby w każdej chwili na wypadek wojny zasilić szeregi wojsk technicznych i zmotoryzowanych oddziałów linjowych oraz rozpocząć pracę w fabrykach amunicji i sprzętu wojennego. ✪ Sieć naszych szkół musi mieć również ścisły związek z siecią szkolnictwa ogólnokształcącego, którego niższe stopnie stanowią zasadniczą podbudowę dla szkolnictwa zawodowego. Nieracjonalnem byłoby np. planowanie liceum zawodowego tam, gdzie niema, ani na miejscu, ani w obwodzie o niewielkim promieniu gimnazjów ogólnokształcących, chociażby wszelkie inne względy wskazywały na potrzebę uruchomienenia takiego liceum. ✪ Konieczne jest dalej przy planowaniu sieci szkół zawodowych zastanowienie się, czy jest możliwe skompletowanie w danej miejscowości dla projektowanej szkoły zawodowej odpowiedniego personelu nauczycielskiego i instruktorskiego. ✪ Nie wystarczy jednak przeprowadzenie tych badań w skali ogólno-państwowej przez centralny aparat urzędniczy. Wypadnie wysłuchać umotywowanych opinij samorządów terytorjalnych, izb rolniczych, przemysłowo-handlowych i rzemieślniczych oraz sfer nauczycielskich i działaczy oświatowych, pracujących w poszczególnych okręgach. Głosy przedstawicieli tych instytucyj, jako pochodzące od ludzi żyjących i pracujących w poszczególnych okręgach Państwa, a zatem znających bezpośrednio i rozumiejących potrzeby w dziedzinie szkolnictwa zawodowego swych okręgów, mogą mieć duże znaczenie, o ile tylko oparte będą na ściśle i objektywnie zestawionych danych. ✪ To bardzo pobieżne omówienie niektórych kwestyj, związanych z zagadnieniem sieci szkolnictwa zawodowego, ma na celu jedynie zagajenie dyskusji, zasygnalizowanie aktualności zagadnienia. Jak mi wiadomo, Zarząd Główny Stowarzyszenia nosi się z zamiarem zaapelowania w najbliższym czasie do Kół z propozycją rozpoczęcia w swych

okręgach badań nad sprawą tu poruszoną oraz nawiązania niezbędnych kontaktów z organami samorządu terytorjalnego i gospodarczego. Sumienne opracowanie regjonalnych fragmentów ogólnopaństwowej sieci szkolnictwa zawodowego w ramach nowego ustroju szkolnego byłoby z naszej strony wyrazem współpracy w realizacji dokonywanej przez Min. W. R. i O. P. reformy szkolnej.

Emil Ehrlich — Bolechów.

SZKOLNICTWO HANDLOWE W BRYTANJI

Senior Commercial Institute

(Dokończenie).

Typ handlowo - administracyjny „Secretarial Course" 2-letni ✪ Typ ten służy do szkolenia urzędników administracji handlowej. Olbrzymia ilość towarzystw akcyjnych ubezpieczeniowych, transportowych, handlowych, eksportowych i finansowych zatrudnia setki tysięcy urzędników i wytwarza biurokrację handlową. Dla tworzenia kadr tego rodzaju pracowników służy omawiany typ. Spotykamy tu cztery kierunki, wydziały, które znajdują się przy każdej szkole tego rodzaju: *I kierunek, w którym osią nauczania jest stenografja,* obejmuje stenografję, pisanie na maszynie, język angielski, ekonomję, handel, geografję gospodarczą oraz organizację biura, księgowość i arytmetykę. *II kierunek, w którym osią nauczania są języki obce,* obejmuje język angielski, dwa języki obce, z których jeden jest zazwyczaj francuski, handel, księgowość, arytmetykę, organizację biura, stenografję i pisanie na maszynach. *III Kierunek, w którym osią nauczania jest księgowość,* obejmuje język angielski, ekonomję społeczną, prawo handlowe, handel, arytmetykę kupiecką, a jako przedmioty główne, księgowość, bilansoznawstwo, skarbowość, zasady rewizji ksiąg, statystykę, naukę o organizacji przedsiębiorstw. *IV kierunek, w którym osią nauczania są przedmioty specjalne,* dla administracji handlowej, obejmuje język angielski, księgowość, ekonomję społeczną, bilansoznawstwo, arytmetykę handlową i pewne przedmioty specjalne, jak np. bankowość, technikę bankowości i prawo bankowe

lub jako przedmioty specjalne naukę o spółce akcyjnej, technikę walnego zgromadzenia, naukę o giełdzie, prawo akcyjne. Ostatni kierunek szkoli się pod ogólnym kątem widzenia administracji handlowej, ale w przytoczonych przykładach kształci bankowców i pracowników dużych spółek akcyjnych. Ciekawą jest statystyka, w jakim kierunku szkoli się młodzież tych szkół. ✪ Na wydziały, gdzie osią nauczania jest stenografja, uczęszczało 33%, na wydziały, gdzie osią nauczania jest księgowość, uczęszczało 15 proc., na wydziały, gdzie osią nauczania są języki obce, uczęszczało 25 proc., na wydziały, gdzie osią nauczania są przedmioty specjalne, uczęszczało 13%, kombinowało poszczególne wydziały 14 proc. ✪ Ostatnia rubryka statystyki pochodzi z tego, że wielu uczniów wydziału stenografji i księgowości chodzi na języki obce wydziału językowego. W ostatnich latach stale zauważa się spadek grupy stenografji i wzrost specjalnej. ✪ Przy niektórych szkołach spotykamy wydział handlowo-administracyjny, przeznaczony tylko dla dziewcząt. Program obejmuje cztery kombinacje: A, B, C, D. ✪ A. Stenografja, pisanie na maszynach, korespondencja, księgowość, rachunki kupieckie, język angielski. ✪ B. Zamiast korespondencji handel lub ekonomja, bilansoznawstwo i jeden język obcy, z przedmiotów grupy A kładzie się większy nacisk na księgowość. ✪ C. jako typ A + dwa języki obce z naciskiem na korespondencję. ✪ D. Stenografja, pisanie na maszynach, księgowość, rachunki kupieckie, język angielski, jeden język obcy, historja powszechna i geografja. Na kurs D uczęszczają panienki, mające zamiar wstąpić do administracji państwowej, np. poczty, samorządu, największą frekwencję wykazuje kurs B.✪Senior Commercial School to typ o znacznej przewadze szkół wieczornych nad dziennemi. Do szkół dziennych chodzi przeważnie młodzież ze szkół średnich ogólnokształcących, która chce poświęcić się handlowi. Tylko minimalny odsetek absolwentów dziennych junior commercial schools chodzi do szkoły dziennej. Absolwenci ci wstępują bowiem do praktyki i kształcą się dalej w szkole seniorów wieczornej. Absolwenci tego typu szkoły zdają egzaminy również w Izbach Handlowych. Można zdawać poszczególne przedmioty i otrzymuje się Chamber of Commerce Senior Certificate in... albo pełny

egzamin. który składa się z trzech przedmiotów pokrewnych i otrzymuje się Chamber of Commerce Higher Group Diploma in np. Bookkeeping. Grupa składa się np. z księgowości, arytmetyki handlowej i nauki o handlu, lub techniki reklamy, nauki o sprzedaży i nauki o handu lub prawa morskiego, geografji i nauki o ubezpieczeniu lub nauki o organizacji biura z prawem handlowem i stenografją.

Szkoły profesjonalne — Professional-Schools.

Ambicją każdego Anglika, pracującego w życiu handlowo-gospodarczem, jest zostać członkiem danej organizacji zawodowej. ✪ Organizacje te przyjmują jedynie członków, którzy złożą przepisane egzaminy. Egzaminy te przeprowadzają same organizacje. Ich pomyślny wynik umożliwia zostanie członkiem. Ponieważ wymogi egzaminu są bardzo wysokie, są one bardzo cenione przez społeczeństwo i życie gospodarcze. Przynależność do takiej organizacji, jak np. do związku buchalterów znawców, jest dowodem najwyższych kwalifikacyj. Od egzaminu nie można być zwolnionym, dyplom z uniwersyteckich studjów handlowych lub świadectwo szkoły powszechnej mają w tym wypadku to samo znaczenie. *Profesional schools przygotowują do egzaminów przy organizacjach zawodowych.* Ze względu na to, że do egzaminu mogą przystępować kandydaci pracujący już w zawodzie, szkoły tego rodzaju są wszystkie wieczorne. Nie są one zresztą szkołami smaodzielnemi· ale wydziałami szkół handlowych seniorów. Ze względu na różnorodne organizacje i egzaminy są różne. W zasadzie. aby zostać członkiem, trzeba złożyć trzy egzaminy. Pierwszy z przedmiotów ogólnokształcących ma wykazać pewien poziom wykształcenia ogólnego kandydata. Nazywa się Preliminarny examination. Składa się 1) z języka angielskiego, 2) matematyki stosowanej z geometrją, 3) historji. 4) geografji· 5) fizyki. 6) języka obcego. ✪ Absolwenci szkół handlowych seniorów i szkół ogólnokształcących są od tego egzamin u zwolnieni. Egzamin ten jest dla wszystkich prawie organizacyj zawodowych identyczny. Wymogi stawiane przy nim stoją na poziomie naszej matury gimnazjalnej. Drugi egzamin Intermediate i trzeci Final examination zależą już od poszczególnej gałęzi życia gospodarczego. Oto programy egzaminów

najważniejszych tych organizacyj. ✪ I The Institute of Chartered Accountants in England and Wales związek buchalterów-znawców. ✪ Przy drugim egzaminie zdaje się 1) księgowość, 2) bilansoznawstwo, 3) zasady rewizji ksiąg, 4) ustawodawstwo, odnoszące się do księgowości, bilansoznawstwo rewizję ksiąg i znawców. ✪ Przy trzecim egzaminie 1) analiza kosztów i rentowności na podstawie bilansu, 2) bilansoznawstwo część II, 3) badanie i kwalifikowanie bilansów likwidacyjnych w wypadku bankructwa i nadzoru. Prawo handlowe i akcyjne, 5) skarbowość, 6) ekonomja społeczna. ✪ Po złożeniu ostatniego egzamiu staje się kandydat członkiem związku i ma prawo używać tytułu Member Institute of Chartered Accountants.✪II. Bankowcy starają się o członkostwo w związku bankierów Institute of bankers. ✪ Drugi egzamin obejmuje 1) technikę bankowości, 2) ekonomję społeczną, 3) język angielski, 4) geografję gospodarczą, 5) księgowość bankową. Trzeci egzamin obejmuje 1) bilansoznawstwo, 2) prawo bankowe, 3) naukę o giełdzie i pieniądzu, 4) ekonomję społeczną II, 5) historję bankowości. ✪ III. Związek sprzedawców Incorporated Sales Managers Assotiation. Drugi egzamin obejmuje 1) naukę o reklamie, 2) statystykę handlową, 3) naukę o rynku, 4) ekonomję społeczną, 5) język obcy. Trzeci egzamin obejmuje 1) technikę sprzedaży, 2) technikę reklamy, 3) analizę rynku, 4) technikę eksportu, 5) język obcy. ✪ Kandydaci wszystkich związków muszą mieć w chwili składania egzaminu a) 18 lat skończonych, b) dwa lata praktyki w zawodzie. Między drugim a trzecim egzaminem musi upłynąć rok, czasem 2 lata czasu. Poziom egzaminów uniwersytecki, ilość przepadłych kandydatów wynosi stale około 35 proc. zdających.

Handlowe szkolnictwo uniwersyteckie.

Wyższych szkół handlowych w Anglji brak. Istnieje jednak samodzielny wydział handlowy i ekonomiczny uniwersytetu w Londynie jako London Shool of Economics and political science. W tej uczelni uczęszczają słuchacze na wydział handlowy lub ekonomiczny. Po ukończeniu otrzymuje się dyplom i tytuł bakałarza Bachelor of Commerce lub of Economics. Tytuł ten bardzo poważny w życiu gospodarczem, a w

szkolnictwie jest najwyższą kwalifikacją. Program podobny do naszego na W. S. H.

Handlowe dokształcanie dorosłych.

Dokształcanie dorosłych wogóle odbywa się w szkołach samorządowych wieczorami. W roku szkolnym 1931/32 40.000 dorosłych korzystało z tych kursów. Kursy handlowe odbywają się dla dorosłych przy samorządowych szkołach handlowych i przy organizacjach handlowych. Przedmioty handlowe są też objęte programem największej organizacji samokształceniowej „Workers Educational Assotiation".

Kooperacja handlu i przemysłu ze szkolnictwem.

Jedną z głównych cech charakterystycznych dla angielskiego szkolnictwa handlowego jest jego ścisła kooperacja z życiem gospodarczem. Wypływa ona przedewszystkiem z tego, że szkoły uczą, a kooperacje handlowe (izby handlówe) egzaminują. Liczne stypendja, nagrody i medale ufundowane przez handel są najlepszym dowodem tej współpracy. W roku szkolnym 1931/32 wynosiły tego rodzaju dotacje pieniężne na rzecz szkół handlowych Ł 120.000. Pracodawcy zawsze zwracają się do szkół, gdy potrzebują pracowników. Na czele komitetów opieki nad młodzieżą poszczególnych szkół handlowych stoją najwybitniejsi mężowie angielskiego życia gospodarczego. Wystarczy tu wymienić takie nazwiska, jak Josiah Stamp, Lord Birkenhead, Winstin Churchill i wielu, wielu innych.

Szkolnictwo handlowe w Anglji i u nas.

Porównanie jest bardzo trudne: szkolnictwo angielskie jest stare, powstałe z tradycji, nasze młode tworzy się dopiero. W Anglji opiera się ono na najbardziej doskonałych formach organizacji handlu, u nas zadaniem jego jest wyrwać handel z prymitywnego stanu techniki, a stworzyć handel, odpowiadający naszej roli 32 miljonowego państwa. W angielskich szkołach handlowych nie uczą nauki obywatelstwa, u nas musi ono być osią wychowania, bo Anglicy to naród o najstarszej konstytucji, ale zarazem naród o największem poszanowaniu prawa, nas przerost wolności kosztował długie lata niewoli. co wypaczyła nasze dusze, które muszą być prze-

orane do gruntu. Anglja jest państwem wyspiarskiem. my posiadamy najgorsze położenie granic pod względem strategicznym w Europie. Nie wszystko co obce jest lepsze od naszego. Nasza ostatnia reforma szkolna jest idealnem rozwiązaniem problemu dostosowania szkoły do nowoczesnych form życia jednostki i polityki mocarstwowej państwa. Ale to, co lepsze gdzieindziej, powinniśmy badać dokładnie i, o ile stosunki pozwalają, przeszczepiać u nas. Wiele takich dodatnich cech spotykamy w szkolnictwie handlowem angielskiem. Przejdźmy je pokolei: ✪ I. Jeżeli przejrzymy uważnie program angielskiej szkoły juniorów, odpowiadającej naszej 3-klasowej Szkole Handlowej, to widzimy, że program szkoły angielskiej jest znacznie skromniejszy. Nasz program należałoby o 30 proc. skrócić, a zato gruntowniej przerobić. Zamiast całej arytmetyki bankowej możnaby o wiele dokładniej przerobić rachunki towarowe, to samo z księgowością, gdzie również możnaby materjał skrócić, aby go tem dokładniej przerobić, głównie odnosi się to do towaroznawstwa i t. d. Nasz program jest przeładowany. ✪ Angielska niższa szkoła handlowa (junior commercial school) jest jednolita, specjalizacja następuje dopiero w szkole seniorów, odpowiadającej naszemu liceum. Należy o tem u nas pamiętać. Niższa szkoła 3-letnia lub 4-letnia powinna być jednolitą programowo i organizacyjnie. ✪ III. Najbardziej powinniśmy brać przykład z tej ścisłej kooperacji angielskiej szkoły handlowej z życiem gospodarczem. Izby handlowe, egzaminując w Anglji kandydatów, wiedzą, co się w szkołach dzieje, są one zmuszone zajmować się problemem szkół i uczą się cenić pracę szkoły. Szkoły zaś muszą swą naukę teoretyczną dostosowywać do wymogów praktyki podnosić jej poziom, aby móc osiągnąć jaknajlepsze wyniki przy egzaminach w Izbach. Czy u nas nie dałoby się o tem pomyśleć? Egzamin przy Izbie handlowej obejmowałby np. egzamin z nauki o handlu, arytmetyki, księgowości, towaroznawstwa i geografji. Dyplom Izby uzupełniałby świadectwo szkoły. Szkoła znalazłaby się w kręgu interesów handlu, a ścisła współpraca wyszłaby obu stronom tylko na dobre.

Zakończenie.

Pracę mą piszę w chwili, kiedy Rząd Marszałka Piłsudskiego buduje w Odrodzonej Polsce polską szkołę handlową.

Jeżeli tyko jedna myśl w niej zawarta na coś się przyda, już w zupełności praca ta cel swój osiągnęła. Ale cel swój spełni i tem, jeżeli zapozna ze szkołą handlową innego narodu.

L I T E R A T U R A.

G. H. Gater: Commercial Education in England. **G. H. Gater:** Education in England. **W. M. Richardson:** An outline of the structure of the Educational System in England and Wales. **Lord Eustace Percy:** Education for Industry and Commerce. **J. K. Grebby:** Modern Business Training. **Robert W. Holland:** The Key to a succesfull Career. **Robert W. Holland:** Commercial School and Commercial teacher. **J. M. Rambolton:** City of London College. **Robert R. F. Ridout:** The examinations for Commercial Education Certyficates of the London Chamber of Commerce. **E. R. Thomson:** Secrets of succes. Wydawnictwo: The London Educational System. Fundamental Statistics of Education (Publications of the Board of Education).

Inż. St. Łaszkiewicz — Łódź.

WYKŁADY O OBRONIE PRZECIWLOTNICZO-GAZOWEJ W SZKOŁACH ZAWODOWYCH TECHNICZNYCH

Znaczenie obrony przeciwlotniczo-gazowej w dobie obecnej nie podlega już najmniejszej wątpliwości, to też czynniki miarodajne Ministerstwa W. R. i O. P. szeregiem odpowiednich okólników i rozporządzeń wprowadziły obowiązkowe nauczanie w tej dziedzinie dla młodzieży wyższych klas szkół średnich. Szczególnego jednak znaczenia nabiera wyszkolenie w tym kierunku młodzieży szkół zawodowych technicznych, która, pracując po ukończeniu studjów w przemyśle, stanowić będzie cenny materjał przy organizacji obrony przeciwgazowo-lotniczej na terenie zakładów przemysłowych, gdyż posiadać będzie wyższy poziom inteligencji i rozwoju umysłowego od innych pracowników technicznych — samouków. By więc godnie spełnić to zadanie, muszą być przyszli technicy stosownie przeszkoleni w tej dziedzinie—jeszcze na terenie szkoły—przez nauczycieli, posiadających odpowiednie kwalifiakcje. O tem więc nauczaniu młodzieży chciałbym podać parę uwag. ✪ Na wykładowców najodpowiedniejszymi będą bezwątpienia nauczyciele fizyki i chemji, którzy jednak uprzednio przejść muszą pełny kurs obrony przeciwlotniczo-

gazowej dla fabrycznych instruktorów II kategorji. W każdem województwie L. O. P. P. organizuje te kursy kilka razy w ciągu roku, i na nie powinni być skierowani przyszli wykładowcy, z ewentualnem ich zwolnieniem na ten okres czasu od zwykłych zajęć szkolnych. Po ukończeniu zaś ich muszą stale śledzić postępy w dziedzinie tej obrony, czy to stale czytając fachowe pisma, czy też uczęszczając raz do roku, przed samem rozpoczęciem wykładów, na specjalne kilkudniowe kursy organizowane w tym celu przez Wojewódzki Komitet L. O. P. P. ✪ Co się zaś tyczy samej organizacji wykładów dla uczniów, to muszą one obejmować młodzież ostatniego roku, by po ukończeniu studjów i przejściu do przemysłu mieli absolwenci świeżo w swym umyśle wiadomości z obrony przeciwlotniczo-gazowej. ✪ Zakres tych wiadomości musi być znacznie szerszy, niż w szkołach średnich ogólnokształcących typu licealnego, więc nie można zadowolnić się tu dorywczemi wykładami, lecz muszą one być objęte planem godzin wykładowych w ilości 2 godzin tygodniowych w ciągu II-go półrocza roku szkolnego. Dwie godziny tygodniowo w ciągu półrocza będą więcej celowe, niż jedna godzina w ciągu całego roku szkolnego. Te dwie godziny muszą być umieszczone w rozkładzie bezpośrednio jedna po drugiej ze względu na ćwiczenia praktyczne. Dają one po uwzględnieniu świąt, obchodów, akademij, ćwiczeń wojskowych i t. p., efektywnych 26 godzin wykładów, które należy podzielić w następujący sposób: ✪ 4 godziny gazy i dymy bojowe. Substancje zapalające, 2 godz. Technika walki gazowej. 2 godz. Obrona przeciwlotniczo-gazowa bierna. 2 godz. Obrona przeciwlotniczo-gazowa czynna. 2 godz. Obrona indywidualna. 2 godz. ćwiczenia z maskami w komorze gazowej. 2 godz. Obrona zbiorowa. 2 godz. Ratownictwo zagazowanych. 2 godz. Organizacja drużyn odkażających. 4 godz. Ćwiczenia drużyn odkażających. 2 godz. Egzamin.—W sumie 26 godzin.✪Szczegółowy podział wykładów według lekcyj: ✪ 1 lekcja. Historja walki gazowej. Cel i znaczenie wykładów. Podział gazów bojowych. Gazy duszące: chlor. ✪ 2 lekcja. Gazy duszące: fosgen, chlorpikryna. ✪ 3 lekcja. Gazy trujące: tlenek węgla. cjanek wodoru. Gazy drażniące: bromek benzylu, kamit, sternity. ✪ 4 lekcja. Gazy parzące: iperyt, luizyt. Dymy bojowe. Substancje zapalające. ✪ 5 lekcja. Technika walki gazowej:

atak falowy, miotacze Liwensa, bomby i pociski gazowe. ✪ 6 lekcja. Napady lotnicze, ataki dzienne i nocne. Bomby lotnicze. ✪ 7 lekcja. Obrona przeciwlotniczo-gazowa czynna: samoloty myśliwskie i wywiadowcze, działa przeciwlotnicze. ✪ 8 lekcja. Karabiny maszynowe. Balony zaporowe. ✪ 9 lekcja. Obrona przeciwlotniczo-gazowa bierna: L. O. P. P., służba wywiadowczo-meldunkowa, organizacja ogólna, maskowanie objektów: dzienne i nocne. ✪ 10 lekcja. Służba alarmowa. Poszczególne drużyny obrony biernej: drużyna ratownicza, odkażająca, porządkowa, pogotowia technicznego i t. p. ✪ 11 lekcja. Obrona indywidualna. Maski przeciwgazowe. Węgiel aktywowany. ✪ 12 lekcja. Maska hopkalitowa. Aparat Draegera. ✪ 13 i 14 lekcja. Ćwiczenia z maskami w komorze gazowej. ✪ 15 lekcja. Obrona zbiorowa: schrony przeciwgazowe, ich urządzenia i zaopatrzenia w tlen. ✪ 16 lekcja. Uszczelnienie pomieszczeń. ✪ 17 lekcja. Ratownictwo zagazowanych gazami duszącemi i trującemi. ✪ 18 lekcja. Ratownictwo zagazowanych gazami parzącemi i drażniącemi. ✪ 19 lekcja. Organizacja drużyn odkażających. Sprzęt i sygnalizacja. ✪ 20 lekcja. Odkażanie terenów, gmachów i maszyn. ✪ 21, 22, 23, 24 lekcje. Ćwiczenia drużyn odkażających. ✪ 25, 26 lekcja. Egzamin. ✪ Ponieważ uczniowie starszych kursów przeszli już przysposobienie wojskowe II stopnia, więc z planu zajęć wyłączone są zupełnie ćwiczenia z maskami przeciwgazowemi (oprócz ćwiczeń w komorze gazowej), gdyż te ćwiczenia wchodzą w zakres P. W. ✪ Wyczerpujące wiadomości o L. O. P. P., jak również elementarne wiadomości o lotnictwie i konstrukcji samolotów mogą uczniowie otrzymać na lekcjach fizyki, więc nie są przewidzane w tym planie. Ratownictwo zagazowanych wykładać musi lekarz szkolny. ✪ Koniecznym warunkiem dla dodatnich wyników tego przeszkolenia jest ostateczny egzamin, który musi nosić uroczysty i poważny charakter w obecności przedstawiciela L. O. P. P. Po dodatniem złożeniu egzaminu absolwenci otrzymują świadectwa o przesłuchaniu kursu obrony przeciwlotniczo - gazowej w zakresie programu szkół techniczo - zawodowych. Ci zaś uczniowie, którzy nie złożą egzaminu z wynikiem dodatnim, świadectw nie otrzymają, o czem muszą być wyraźnie poinformowani przed rozpoczęciem wykładów dla przeciwdziałania lekceważeniu lub opieszałości. Co się tyczy

pomocy naukowych przy tem wyszkoleniu, to uważam, że są niezbędne następujące: ✪ Masek przeciwgazowych 10 szt. Ubrań ćwiczebnych dla drużyn odkażających 10 kompletów. Kolekcja gazów bojowych 1 komplet. Kolekcja wykrywaczy gazów 1 komplet. Tablic ściennych: 1) przekroju masek gazowych 1 szt., 2) aparatów Draegera 1 szt., 3) sylwetki samolotów 1 szt., 4) pocisków gazowych 1 szt., 5) miotaczy Liwensa 1 szt., 6) schronów przeciwgazowych 1 szt. Narzędzi dla drużyn odkażających 1 komplet. Pistolet do naboi gazowych 1 szt. Naboi z gazami drażniącemi 25 szt. Podręczniki: Kapitan Bartel. Walka i obrona przeciwgazowa 20 egz. Ziembiński — Repertorjum gazoznawstwa 20 szt. Kapitan Marynowski — Obrona przeciwgazowa 20 szt. Andrzejewski — Maski przeciwgazowe używane w Polsce 10 szt. Tymczasowe instrukcje obrony przeciwgazowej 10 szt. Kapitan Korolec — Środki bojowe chemiczne 5 szt. Oprócz tego należy zaprenumerować następujące pisma: Polskie: Lot Polski, Biuletyn gazowy. Niemieckie: Gasschutz und Luftschutz. Francuskie: Revue de la defense aerienne. Rosyjskie: Wiestnik protiwowozdusznoj oborony. ✪ Na to potrzebne są znaczne środki pieniężne, lecz tam, gdzie chodzi o przygotowanie kadrów wyszkolonych pracowników dla tak ważnej gałęzi obrony kraju, jak obrona przeciwgazowo - lotnicza, wobec zachłanności naszych sąsiadów, te środki znaleźć się muszą również jak i czas potrzebny — 2 godziny tygodniowo w ciągu półrocza. Periculum in mora.

---

mgr. H. Radolińska — Poznań.

DLACZEGO SPÓŁDZIELNIE WYTWÓRCÓW ?

Ponieważ jedno ze zdań mojego artykułu w Nr. 5/6 zostało przez K. Red. zakwestjonowane, przeto staram się poniżej uzasadnić moje stanowisko.

Dlaczego spółdzielnia wytwórców, a nie „kramarstwo na terenie szkoły zawodowej", chętnie wyjaśniam. ✪ W czasie kilkuletniej praktyki w szkolnym sklepiku spółdzielczym zaobserwowałam pewne uchybienia, wypaczające zasadniczy cel wychowawczy w duchu gospodarczym, spółdzielczym. Do

nich należą przedewszystkiem problemy: czy sklepik szkolny jest odbiciem żywego tętna handlu i czy spełnia swe zadanie gospodarcze — utylitarne i ideowe wobec członków. ✪ Pierwszemi trudnościami są właściwie czynniki czysto handlowe — zaopatrywanie sklepiku w towar — często niemożliwość nabywania w hurtowni ze względu na szczupły zakres tego handlu, sklepik na terenie szkoły jest zwykle monopolistą i handluje, naznaczając swój zysk na towary nabyte detalicznie. Celem sklepiku przytem zwykle jest posiadanie towarów jaknajróżnorodniejszych — wykorzystuje się tu psychiczną zdolność kramarską — kierownika i nabywcy, której rezultatem jest obustronne niezadowolenie—dlaczego sprzedaje się z małym zarobkiem i dlaczego kupuje się w szkolnym sklepiku tak drogo. bo 2 lub 3 grosze drożej, niż w okolicznych sklepikach. ✪ Bo sklepik jest jedyną instytucją zaopatrującą klientelę w czasie przerw, przepłaca się więc zato, że się zapomniało, lub zgubiło. Przytem, czy handel w czasie przerw można nazwać handlem — jest to przeważnie jarmark i to jaki — pośpiech, gwałt — klient kupuje naoślep, wcale nie porozumiewa się ze sprzedawcą—nie dba o dobro kupionego przedmiotu, nie zna jego wartości i jej nie ocenia wcale. Klient się spieszy — nie ma czasu — bo w tym samym czasie musi zjeść śniadanie, często myśleć o kredzie, prawie zawsze o przepisaniu jeszcze jakiegoś zadania itp.✪Z temi wadami zasadniczemi wiąże się brak koncentracji małego kapitału — w celu zaopatrywania się w korzystniejszy produkt hurtowy — np. zeszyty, ołówki, więcej celowe przedmioty i związane z pewnym określonym zgóry celem. Natomiast spółdzielnie dostarczą uczniom lepszych, tańszych zeszytów i ołówków—pozostawiając nietkniętą dynamikę psychiki ludzkiej—która tak bardzo dużo ma wzrokowego li tylko zadowolenia, patrząc na stos mydełek, grzebyków, a nawet broszek i t. p. ✪ Zagadnienie handlwe w spółdzielni wytwórców problem ten rozwiązuje bardziej celowo i życiowo — zaopatruje klientelę w produkt, którym się wytwórca posługuje i który wymaga kalkulacji jakości ceny, przytem nie występuje tu żadna przypadkowość handlu, czy zbieg okoliczności — spółdzielnia taka jest instytucją stałą, odpowiedzialną za ciągłość i doskonałość pracy. Wytwarza się przytem zdrowe, żywotne współzawodnictwo handlowe na rynku, wysuwa się interes producenta.

✪ Często niewidzialnem, lecz bardzo krzywdzącem zdrowe zasady handlu—jest zamrażanie drobnych kapitałów sklepiku, w towarach, na które niema nabywcy. Towarami temi są zwykle sprowadzone pocztą ołówki, lub nici—które w danem środowisku szkolnem nie znajdują zastosowania. Towar taki zwykle występuje w okurzonej szacie, jak przystało na marnotrawcę — jako martwa pozycja inwentarzowa, w przeciągu kilku lat. I co najgorsza — nikt tego stwora nie widzi — on jest i bilansuje bezkarnie, bezkryminalnie! A ileż współczesne życie gospodarcze cierpi i nie na nic innego, jak tylko na ten sam problem. Uczeń nasz patrzy żywemi oczami na największy błąd — kto wie — współczesnego ustroju. Mały kramarz — każdy zamrożony grosz odczuje poprostu fizjologicznie — na głodno — ruszy się więc zaraz, żeby unieszkodliwić intruza — wielki kramarz, wielki kapitalista i nasz sklepik szkolny — zamraża kapitały — żywią ich te czynne — tamtych nie widzą — i co gorsza — nie dostrzegają, podczas gdy nam każdy grosz potrzebny jest do pracy. ✪ Na końcu zaznaczyć chciałabym jeszcze — że dla wychowania gospodarczego drobnego wytwórcy, samodzielnego warsztatowca, jaki coraz wyraźniej zaczyna występować na rynku, w życiu ogólno-gospodarczem — powinniśmy tworzyć spółdzielnie wytwórców, by dać im promocję najrzetelniejszej pracy i czynu wielkiego indywidualnościami i zespolonego z wielką naszą wytwórczością.

---

inż. Aleks. Groza — Kraków.

W SPRAWIE POTRZEBY STWORZENIA OŚRODKA DYDAKTYKI PRZEDMIOTÓW TECHNICZNYCH

Technik, mający gruntowne przygotowanie teoretyczne i rzetelne doświadczenie zawodowe, przystępując do nauczania przedmiotów swojego zawodu, bywa (w ramach programu) pozostawiony własnej inicjatywie, elokwencji i własnemu doświadczeniu życiowemu. Może to stanowić nawet bardzo dużo i swoboda działania jest tu czynnikiem bezwzględnie dodatnim, mam jednak przeświadczenie, że wydajność pracy nauczycielskiej zyskałaby znacznie, gdyby każdy z nas przeszedł kurs *systematycznego* nauczania; mam na myśli

cykl dydaktyki przedmiotów technicznych.✪Trudność nauczania przedmiotów technicznych wypływa przedewszystkiem z następującego powodu: z jednej strony osią lekcji powinno być zainteresowanie uczniów pod kątem zawodowym, z drugiej zaś strony żaden przedmiot nie może być traktowany jako zbiór przepisów. Byłoby to niekorzystne, ponieważ zadaniem szkoły zawodowej, wyróżniającem ją od zakładu przemysłowego, zatrudniającego uczniów jest, że ma kształcić obywateli i pracowników w pełnem znaczeniu, umiejących wyzyskać nabyte wiadomości nawet przy zmianie charakeru i warunków pracy.✪Nauczyciel szkoły ogólnokształcącej jest w lepszem od nas położeniu, ponieważ zawczasu zapoznaje się z dydaktyką swoich przedmiotów, nie mówiąc o podstawach psychologji i o ogólnych zasadach nauczania. Prawda, że dyscypliny techniczne uformowały się stosunkowo niedawno i że dydaktyka każdej dyscypliny powstaje później od samej dyscypliny; pomimo to przypuszczam, że zbiorowy wysiłek nauczycieli-techników polskich może dać podstawy wzorowego nauczania w związku z opracowywaną przez Ministerstwo W. R. i O. P. gruntowną reorganizacją szkolnictwa zawodowego. ✪ Zastrzegam się, że nie mam tu na myśli lekcyj pokazowych, a więc lekcyj *dla uczniów* danej szkoły w obecności nauczycieli innych szkół, lecz właściwie kursy dydaktyki przedmiotów technicznych, analogicznie n. p. do kursu dydaktyki fizyki, prowadzonego przez wytrawnego naukowca i pedagoga w jednej osobie. ✪ Zdaję sobie sprawę, że zapoczątkowanie takich kursów przedstawia trudności merytoryczne, nietylko finansowe i administracyjne. Nie wątpię jednak, że Ministerstwo W. R. i O. P. odpowiednich profesorów znajdzie. ✪ Pozwolę sobie przytoczyć projekt zestawienia, dotyczący dydaktyki przedmiotów, związanych z moim zawodem. ✪ I. Dla nauczycieli wydziałów elektrotechnicznych i nauczycieli kursów elektromistrzów: ✪ a) dydaktyka wiadomości wstępnych z elektrotechniki (elektrotechniki ogólnej); ✪ b)dydaktyka techniki prądów słabych i radjotechniki; ✪ c) dydaktyka nauki o maszynach i przyrządach elektrycznych; ✪ d) dydaktyka nauki o sieciach i urządzeniach elektrycznych i o oświetleniu elektr.; ✪ e) dydaktyka nauki o napędach elektr. i o zastosowaniach energji elektr.

w przemyśle (oprócz elektrotermji i elektrochemji): ✪ f) dydaktyka elektrotermji i elektrochemji; ✪ g) dydaktyka elektrotechnologji. ✪ II. Dla nauczycieli wydziałów mechanicznych i górniczych: (a). (c). (d). (e). ✪ III. Dla nauczycieli wydziałów hutniczych i chemicznych: (a), (c), (d), (e), (f). ✪ IV. Dla nauczycieli wydziałów budowlanych: (d) i, oprócz tego — h) dydaktyka encyklopedji elektrotechniki. ✪ Ilość słuchaczy każdego kursu nie może być wysoka: ilość godzin jednego wykładu — 2, albowiem musi być dość czasu, żeby jeden ze słuchaczy miał lekcję, żeby miała miejsce ogólna dyskusja i żeby profesor wypowiedział swoje uwagi o lekcji skończonej i dał wskazówki na lekcję następną. ✪ Ilość wykładów musi się conajmniej równać ilości słuchaczów, żeby wszyscy słuchacze danego kursu mogli mieć przynajmniej jedną lekcję. ✪ Przyjmując np. 15 słuchaczów — nauczycieli wydziałów elektrotechnicznych, otrzymalibyśmy: ✪ 15 wykładów po 2 godz. = 30 godzin. — przedmioty (a) ...... (g) zajmą 30 × 7 = 210 godzin, ✪ przyjmując okres kursów 6-cio tygodniowy, wypadłoby przeciętnie 35 godzin wykładowych w tygodniu. ✪ Czas wykładów ÷ wakacje letnie. ✪ Wykłady powinny być *skoncentrowane* w istniejącej, najlepiej wyposażonej uczelni: muszą być do dyspozycji sale wykładowe, sale rysunkowe, laboratorja i warsztaty. ✪ Powyższe uwagi nie dotyczą zupełnie wykładów dokształcających dla nauczycieli z dziedziny ich zawodu, które mogą być preprowadzane w sposób najrozmaitszy, w szczególności na terenie zakładów przemysłowych.

Z ŻYCIA STOWARZYSZENIA

KOMUNIKATY ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

Nr. 39. Walny Zjazd Delegatów projektowany jest, zgodnie z uchwałą Pełnego Zarz. Głównego **w Katowicach**, z prawdopodobnym terminem w dniach 3 — 4 lutego 1934 r. W związku z tem Z. Gł. prosi: 1) o przyśpieszenie zwoływania Walnych Zebrań Kół celem **obioru delegatów,** 2) o przygotowanie **sprawozdań Kół** za rok kalend. od 1/I do 31/XII 1933 r., 3) o przygotowanie i wysłanie **wniosków na Walny Zjazd** pod adresem Zarządu Głównego w Warszawie.

Nr. 40. Zarząd Główny Stowarzyszenia wspólnie z Zarządem Głównym Związku Nauczycielstwa Polskiego złożył do władz **memor-**

jał w sprawie zaszeregowania nauczycieli i instruktorów w związku z nową ustawą uposażeniową.

Nr. 41. **Dnia 29 ub. m. odbyło się posiedzenie pełnego Zarządu Głównego.** Koledzy z terenu stawili się licznie. Obrady trwały przez cały dzień. Poruszane były sprawy aktualne, opracowano plan pracy Kół, ustalono wytyczne zmiany statutu i przyjęto szereg wniosków, wysuniętych przez Koła.

Nr. 42. Do **Komisji Porozumiewawczej** Sekcyj Szkół dokształcających został delegowany jako przewodniczący naszej delegacji kol. inż. B. Zalewski.

Nr. 43. Zarząd Główny zwrócił się do Kół z okólnikiem, w którym prosił o niezwłoczne rozpatrzenie i **wykonanie planu pracy,** który zawiera następujące wytyczne: ✪ 1) **Konsolidacja nauczycielstwa szkół zawodowych wszelkich typów,** wzmocnienie więzi organizacyjnej, powiększenie ilości członków, tworzenie nowych placówek i kół na sąsiednim terenie. ✪ 2) **obrona bytu materjalnego nauczycielstwa:** zorganizowanie grup nauczycieli szkół prywatnych, wprowadzenie w życie postanowień Komisji Norm i umów zbiorowych. ✪ 3) **dokształcanie wzajemne:** odczyty, kursy, wzajemne wizytacje, ✪ 4) **propaganda szkoły zawodowej w społeczeństwie:** nawiązanie kontaktu ze sferami gospodarczemi (Izby, Stowarzyszenia, Związki), wygłaszanie odczytów na walnych zebraniach organizacyj społecznych, wykorzystanie miejscowej prasy. ✪ 5) **opracowanie sieci szkół zawodowych** w rejonie każdego Koła: uzasadnienie konieczności istnienia lub powstania szkół zawodowych warunkami lokalnemi, porozumienie się w tej sprawie z organizacjami gospodarczemi. ✪ 6) **nawiązanie kontaktu z kierownikami i nauczycielami szkół powszechnych** celem zainteresowania i zaznajomienia ich, a przez nich i młodzieży ze szkołami zawodowemi. ✪ 7) **nawiązanie kontaktu z zorganizowanem nauczycielstwem gimnazjów** ogólnokształcących i zainicjowanie dla nich odczytów - kursów z zakresu zagadnień gospodarczych, objętych nowym programem gimnazjalnym. ✪ 8) poddanie krytycznej ocenie istniejących w szkołach zawodowych **podręczników** celem umożliwienia ominięcia braków przy nowych wydawnictwach, ułożenie spisu potrzebnych, lecz brakujących podręczników w szkołach zawodowych, gromadzenie skryptów i nadsyłanie do Zarządu Głównego. ✪ 9) **nadsyłanie projektów,** dotyczących reorganizacji szkół zawodowych, usprawnienia działalności Stowarzyszenia, ✪ 10) **wykorzystanie „Głosu Szkoły Zawodowej":** zamieszczanie artykułów o ciekawych eksperymentach pedagogicznych w poszczególnych szkołach, o bolączkach ustrojowych naszego szkolnictwa, o działalności społecznej naszych członków w terenie i t. p.

Nr. 44. Przypominamy, że okólnikiem z dnia 8 listopada r. b. Zarząd Główny zalecił Kołom przy **ustalaniu składek członkowskich** tym członkom, uposażenie których zostało obniżone, poczynienie ulg według następującej tabeli: składka normalna zł. 2.50, ulgowa dla pobierających wynagrodzenie od 300 do 200 zł. — 2.— zł., poniżej zł.

200 — 1.50 zł. Należy również zwalniać od świadczeń na rzecz naszej organizacji członków bezrobotnych lub zatrudnionych w małej ilości godzin. Jednocześnie prosimy usprawnić zbieranie składek od swoich członków i bez zaległości wpłacać należną część do Zarządu Głównego na konto Nr. 17.575.

Nr. 45. Zarząd Główny wzywa Koła do komunikowania **zmian w składzie personalnym** Zarządów i członków w Kole, celem umożliwienia uzupełnień kartoteki członków.

Nr. 46. Kwitujemy z **odbioru składek:** Poznań zł. 330.—, Sekcja Okręgowa Poznań zł. 148.25, Zakopane 34.—, Kołomyja 98.—, Ostrołęka 30.—, Królewska Huta 135.—, Wilno 200.—, Częstochowa 347.25, Bydgoszcz 53.10, Ciechanów 14.75, Rybnik 8.—, Jarosław 50.—, Warszawa 300.—, Płock 66.—, Międzyrzec 12.—, Katowice 435.—, Olkusz 26.50, Rzeszów 43.—, Grudziądz 95.88, Lwów 45.—.

Nr. 46. **Koło Płockie.** Na posiedzeniu w dn. 3 listopada rb. Placówka w Płocku przekształciła się na Koło Płockie liczące 10 członków. Skład Zarządu: Prezes — J. Sachs, sekretarka — Wojdanówna, skarbnik — Piórkowski. Adres: Płock, Misjonarska 20. Życzymy rozwoju i owocnej pracy.

Nr. 47. **Koło w Skałce k.Olkusza.** W dniu 22 list. rb. odbyło się zebranie organizacyjne w Średniej Szkole Zawodowej Żeńskiej w Skałce Bolesław k.Olkusza, na którem uchwalono założyć Koło naszego Stowarzyszenia. Koło liczy 10 członków. Zarząd wybrano w składzie: Przewodnicząca — Brdężanka Izabela, sekretarka — Dackte Teresa, skarbniczka — Świtalska Marja. Koło w Skałce k.Olkusza witamy z radością i życzymy Zarządowi owocnej i wydajnej pracy.

Umowy z nauczycielami kontraktowymi mają być zawierane na warunkach ustalonych Okólnikiem M. W. R. i O. P. z dn. 1 sierpnia rb. (Dz. Urz. 10). ✪ Najważniejszy jest przepis, przewidujący możność zawierania tych umów w niektórych wypadkach na 10, lub $10^1/_2$ mies., a mianowicie: „jeżeli nauczyciel kontraktowy zatrudniony ma być przez pełne dwa półrocza szkolne, umowę spisać należy od 16 sierpnia do 30 czerwca następnego roku, jeżeli jednak władze chcą zatrudnić nauczyciela przez całe następne dwa półrocza szkolne, należy nową umowę zawierać już nie od 16 sierpnia, lecz od 1 lipca do 30 czerwca czyli za 12 miesięcy i podobnie postępować w dalszych latach szkolnych". ✪ W szkołach, w których organizacja roku szkolnego nie jest dostosowana do nowego rozporządzenia z dn. 18 listopada 1932 r. umowę zawiera się jak wyżej na czas od 1 września do 30 czerwca następnego roku, lub od 1 lipca do 30 czerwca.

Wynagrodzenie nauczycieli, udzielających lekcyj szkolnych w wymiarze ponad 125% reguluje rozporządzenie Min. W. R. i O. P. z dn. 26 września rb. (Dz. Urzędowy Min. W. R. i O. P. Nr: 11): ✪ Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych w szkołach zawodowych otrzymują miesięcznie za każdą godzinę tygodniowo: ✪ a) pobierający uposażenia służbowe w/g: IX, VIII i VII grupy — 12 zł. b) a w/g grupy VI i V — 20 zł. c) nauczyciele przedmiotów zawodowych grupy XI i X — 10 zł. ✪ Instruktorzy w szkołach zawodowych należący

do grupy XI otrzymują zł 6.— grupy X — zł. 7.—, grupy IX — zł. 8.— i grupy VIII — zł. 9.—

Biuro Pośrednictwa Pracy przy S. N. S. Z. poleca instruktora ślusarsko-mechanicznego, który ma odpowiednie kwalifikacje oraz czteroletnią praktykę w szkole Rzemieślniczo - Przemysłowej. ✪ Uprzejmie prosimy zwracać się w tej sprawie do Biura Pośrednictwa Pracy listownie, bądź telefonicznie. Żórawia 9 m. 5. Tel. 9-86-88.

ODZNAKA DLA CZŁONKÓW STOWARZYSZENIA.

Na posiedzeniu Pełnego Zarządu Głównego S. N. S. Z. uchwalono wprowadzić dla członków Stowarzyszenia specjalne odznaki. W związku z tem członkowie są proszeni o nadsyłanie projektów i wzorów tych odznak.

NOWY STATUT STOWARZYSZENIA.

Zbliża się termin Walnego Zjazdu, na którym będą dokonane zmiany statutu Stowarzyszenia. W nowym statucie należy uwzględnić nasze doświadczenia organizacyjne, usunąć braki ustrojowe, uzgodnić jego przepisy z nową ustawą o stowarzyszeniach. Odczuwa się również potrzebę silniejszego podkreślenia więzi organizacyjnej pomiędzy poszczególnymi członkami Stowarzyszenia i ustalenia ich odpowiedzialności, jak również i odpowiedzialności, wzmocnienia władzy, względnie rozszerzenia kompetencyj organów wykonawczych. ✪ Na posiedzeniu Pełnego Zarządu Głównego były debatowane poniżej przytoczone zasady, na których mają być oparte zmiany statutu:

1) Każdy należący do Stowarzyszenia nauczyciel winien być członkiem czynnym i ponosić odpowiedzialność za uchylanie się od pracy stowarzyszeniowej. Członkowie Zarządu Koła, lub Zarządu Głównego odpowiadają przed Komisją Rozjemczą za bezczynność. ✪ 2) Należy wzmocnić władzę organów wykonawczych Stowarzyszenia. Zarządy mają być zobowiązane do pociągania do odpowiedzialności tych członków, którzy uchylają się od pracy bez uzasadnionych powodów. ✪ 3) Usunąć przerost organizacyjny Stowarzyszenia. Umożliwić połączenie się na terenie stolicy Sekcyj Koła z Sekcjami Głównemi. ✪ Przewodniczącym istniejących przy Kole Sekcyj powinien być odpowiedzialny za działalność Sekcji członek Zarządu Koła, który organizuje Zarząd Sekcji przez kooptację lub przez wybory na zebraniu członków Sekcji. ✪ 4) Rozbudowa Okręgów przy Kuratorjach, ich kompetencje: koordynacja pracy istniejących Kół, powołanie do życia nowych placówek, występowanie w Kuratorjach. ✪ 5) Umożliwić delegatom na Walny Zjazd łączenie głosów. ✪ 6) Zwyczajne Walne Zebrania w Kołach przenieść na wrzesień — październik. ✪ 7) Składkę członkowską ustalić w wysokości 25 zł. rocznie, podzielonych na 10 rat. ✪ 8) Członkowie, zamieszkujący poza rejonem działalności Koła, winni być przypisani do Okręgu, w razie braku organizacji Okręgowej — do Zarządu Głównego. Ta sama zasada dotyczy Placówek. ✪ 9) Prezes Zarządu Głównego ma być wybierany na 2 lata, przewodniczący Koła

na 1 rok. ✪ 10) Konieczność rozszerzenia kompetencyj Komisyj Rozjemczych przy poszczególnych Kołach i przy Zarządzie Głównym. Komisje Rozjemcze powinny rozpatrywać zarzuty, dotyczące bezczynności członków Zarządu Koła, Zarządu Głównego, Sekcyj i poszczególnych Komisyj, również nieobowiązkowość zwyczajnych członków.

SKRZYNKA POCZTOWA.

Czy uczniowie 4-tej klasy szkół zawodowych, opartych na podbudowie 7 kl. szkoły powszechnej mogą nosić tarczę koloru karmazyn? ✪ Jak się dowiadujemy, tarczę koloru karmazynowego mogą nosić uczniowie szkół zawodowych, opartych na podbudowie 6 kl. gimnazjum, w innych zaś szkołach obowiązują tarcze koloru błękitu nieba. Przypuszczalnie, w najbliższym terminie będzie wydana instrukcja, o tymczasowej organizacji szkół zawodowych, która ureguluje cały szereg spraw, dotychczas niewyjaśnionych.

Kasa Pożyczkowo - Oszczędnościowa Nauczycieli Szkół Zawodowych przypomina Szanownym Kolegom, że w dalszym ciągu przyjmuje wkłady oszczędnościowe i udziela członkom Kasy pożyczek. **Zarząd.**

Z ŻYCIA KÓŁ.

Koło Jarosławskie, czynne są sekcje: budowlana i handlowa. Koło zorganizowało cykl odczytów gospodarczych dla kupców, rzemieślników i inteligencji. Odczyty te cieszyły się liczną frekwencją.

Koło Lwowskie. Istnieją sekcje: dyrektorów, szkół handlowych, handlowa, techniczna i żeńskich szkół zawodowych. Interesujące były posiedzenia sekcji handlowej, na których wygłaszano następujące referaty i sprawozdania połączone z dyskusjami: Dr. Tomanek: Sprawozdanie z obrad Państwowej Komisji Rady Oświecenia Publicznego — Projekty programów w szkołach handlowych; Dr. Górniak i Dr. Belohlavek. Sprawozdanie z kursu księgowości w Warszawie; Dr. Biedrzycki i Dr. Łodziak: Sprawozdanie z Kursu Naukowej Organizacji w Warszawie; Dr. Bartyński: Metodyka korespondencji polskiej; Prof. Paszek: Sprawozdanie z kursu dla kierowników szkół dokształcających; Dr. Homik: Współpraca z domem; Dr. Gottlieb: Metodyka korespondencji obcojęzycznej; Inż. Deryng i prof. Wójcik: Sprawozdanie z kursu w Gdyni; Dr. Knot: Program szkół powszechnych, dział historyczny. ✪ Frekwencja na posiedzeniach była bardzo dobra.

Koło Grodzieńskie wykazało wszechstronną działalność. Na miesięcznych zebraniach dyskusyjnych wygłoszone były referaty: Doeringer: Organizacje młodzieży i ich znaczenie wychowawcze na terenie szkoły; Dyr. Wojtkiewiczówna: Realizacja zasad szkoły pracy w reformie austrjackiej; Zarzycka: Szkolnictwo w Rosji Sowieckiej; Ptaszyńska: Reforma szkolnictwa w Niemczech; Syntetyczne zestawienie współczesnych reform szkolnych w Europie i Ameryce; Perucki: Reforma szkół w Ameryce; Kulmaczówna: Reforma szkolnictwa w Polsce; Bek: Pieniądz. ✪ Pozatem odbył się szereg lekcyj pokazowych, po

każdej odbywały się konferencje, na których omawiano sposób prowadzenia lekcji i różne trudności metodyczno-dydaktyczne. ✪ Pod kierownictwem kol. Osieckiego powstało kółko fotograficzne, którego członkowie odbyli krótki teoretyczny i praktyczny kurs fotografji. Staraniem Koła w jednem z kin był wyświetlany film: „Szkolnictwo zawodowe żeńskie". Wreszcie Koło urządziło: Czarną Kawę, Herbatkę koleżeńską, a nawet Bal reprezentacyjny Stowarzyszenia.

Koło Częstochowskie. Wygłoszone były referaty: „Przemysł ludowy w Polsce" oraz „Gdańsk i Gdynia", po referatach odbywały się herbatki koleżeńskie. Koło zorganizowało udzielanie pożyczek potrzebującym kolegom.

Koło w Ostrołęce przejęło od magistratu do prowadzenia Dokształcającą Szkołę Zawodową. Na posiedzeniu dnia 19 listopada rb Zarząd Koła został dopełniony i przedstawia się następująco: Przewodniczący — kol. Dyrektorka Modzelewska Władysława, Wiceprzewodniczący — kol. Czesław Jasiński, Sekretarz i Skarbnik — kol. Wykrota Wacław.

Koło w Rybniku ma sekcje: nauczycieli szkół handlowych, szkół dokształcających i żeńskich. Na zebraniach były wygłoszone referaty: O. Szklarz: 1) Dobrobyt a wychowanie gospodarczo - społeczne, 2) Solidaryzm gospodarczy, 3) Wychowanie gospodacze wśród kupiectwa, 4) Sprawozdanie z kursu: O naukowej organizacji pracy; Prof. Kurkiewicz: 1) O sztuce sprzedawania i o reklamie, 2) O karności; Prof. Żelawski: O nauczaniu pod kierunkiem: W. Szczypa: Zasady naukowej organizacji pracy; J. Skoczeń i W. Szczypa przeprowadzili pokazowe lekcje z języka polskiego i na temat: Organizacja przedsiębiorstwa handlowego" dla zaproszonych i członków sekcji szkół dokształcających.

Koło Wileńskie. Sekcja Pedagogiczno - Metodyczna urządziła 4-miesięczny kurs Pedagogiczno-Metodyczny. Na Kurs zapisało się 110 uczestników. Po zakończeniu Kursu uczestnicy otrzymali świadectwa podpisane przez delegata Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego, przewodniczącego Koła, Kierowniczkę Kursu. Należy przypuszczać, że interesującym się organizacją takich kursów Koło Wileńskie udzieli szczegółowych informacyj i prześle programy. Koło przystąpiło do stworzenia przy Stowarzyszeniu Ogniska Pedagogiczno-Metodycznego, gdzie odbywałaby się praca o charakterze ściśle naukowym. Na nadzwyczajnem Walnem Zebraniu w dniu 17 października został wybrany nowy Zarząd Koła: J. Szwed — przewodniczący, H. Łapinówna— w. przewodnicząca, J. Malicki — sekretarz, T. Wojciechowski — skarbnik, C. Birula - Białynicki, K. Goździkówna i A. Woronko.

Koło w Królewskiej Hucie. Sekcja Handlowa urządziła 4 lekcje praktyczne, zakończone dyskusją w której brali udział wszyscy nauczyciele przedmiotów handlowych. Na miesięcznych zebraniach Koła zostały wygłoszone następujące referaty: Wojtyczek — „Psychologja wieku dojrzewania", Meyrówna — „Psychika młodzieży żeńskiej", Wi-

słocka i Jędral: Sprawozdanie z odbytego kursu w Warszawie dla naucz. księgowości, Bienia i Jędral: Sprawozdanie z odbytego w Warszawie kursu: „Naukowa organizacja pracy", Kołodziejczyk: „Wychowanie obywatelskie młodzieży", Folek: — „Organizacja szkolnictwa dokształcającego zawodowego", ks. dr. Milik: — „Uczenie się pod kierunkiem", Staśko: — Sprawozdanie z odbytego kursu wakacyjnego w Zakopanem.

Sekcja Techniczna Warszawska. W dniu 8 listopada r.b. odbyło się zebranie nauczycieli szkół technicznych m. Warszawy, które otworzył prezes W. Koronkiewicz. Na przewodniczącego zaproszono kol. Kapuścińskiego, sekretarzował kol. W. Twarowski. Rozpatrywane były sprawy związane z nową ustawą uposażeniową, siecią szkół technicznych. W dyskusji poruszona była konieczność utworzenia sekcji technicznej. ✪ Uchwalono powołać do życia Sekcję Szkół Technicznych przy Kole Warszawskiem, która zgodnie z dezyderatami, wysuniętemi na Walnym Zjeździe Delegatów będzie pełniła funkcje Sekcji Głównej Szkół Technicznych. ✪ Na prezesa Zarządu Sekcji powołano dyr. Mieczysława Pietraszka, na członków dyr. Stanisława Kluźniaka i prof. Wiktora Twarowskiego. Uchwalono, aby Zarząd Sekcji opracował postulaty, dotyczące zaszeregowania nauczycieli do grup uposażeniowych w/g nowej ustawy i przedstawił je na najbliższem zebraniu Sekcji.

Sekcja Handlowa Warszawska. Dn. 19 listopada b. r. odbyło się walne zebranie S. H. K. W., na którem p. wizytatorka L. Kozakówna wygłosiła odczyt na temat: „Wrażenia z kursu gospodarczego, zorganizowanego we Włoszech przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Kształcenia Zawodowego w lipcu 1933". Treść tego bardzo aktualnego i ciekawego referatu, ilustrowanego wykresem zostanie zamieszczona za zgodą Prelegentki w Głosie Szkoły Zawodowej. ✪ Na zebraniu było obecnych 27 osób, z których większość opuściła zebranie przed dyskusją nad sprawzdaniem prezydjum S. H., uniemożliwiając w ten sposób przeprowadzenie wyborów nowych członków prezydjum S. H. ✪ Jak wynika ze złożonego przez przewodniczącego S. H. sprawozdania, prezydjum S. H. odbyło w okresie sprawozdawczym 8 zebrań. W zebraniach tych brali udział delegaci niektórych szkół handlowych. W szeregu szkół delegaci nie zostali wybrani. Utrudniało to w dużym stopniu utrzymywanie kontaktu z ogółem członków S. H. ✪ Skład personalny prezydjum S. H. w okresie sprawozdawczym był identyczny z S. Gł. H. i ukonstytuował się następujaco: ✪ przew. p. J. Kotowicz, zast. przew. p. dyr. Syta, sekretarz p. L. Urbanowiczówna, zast. sekr. p. J. Brzeska, skarbnik p. Kuraciński. ✪ Jednem z ważniejszych zagadnień, omawianych na zebraniach prezydjum S. H., była sprawa trudnej sytuacji materjalnej nauczycieli prywatnych szkół handl., jaka wytworzyła się w ostatnich czasach. Z inicjatywy prezydjum S. H. Koło Warszawskie zwołało dn. 8 paźdz. b. r. nadzwyczajne zebranie członków, poświęcone omówieniu sytuacji szkolnictwa prywatnego.

WŚRÓD KSIĄŻEK I WYDAWNICTW.

KOCOT Stanisław — Nauka o handlu (zasadnicze wiadomości o handlu i jego organizacji). Wydanie II. Podręcznik dla liceów, instytutów i wyższych szkół handlowych. Warszawa, 1934, str. 336 i 23 załączniki. Skład Główny: Instytut Wydawniczy „Bibljoteka Polska", Warszawa, Nowy Świat Nr. 23/25.

Książka powyższa jest drugiem wydaniem podręcznika do nauki o handlu, przeznaczonego dla liceów, instytutów i wyższych szkół handlowych. ✪ Zasługą autora jest dostosowanie materjału wykładowego w tej pracy do wymagań zawodowych szkół handlowych o wyższym poziomie. ✪ Omawiane drugie wydanie „Nauki o handlu" zostało zaktualizowane do chwili obecnej zarówno w zakresie organizacji poszczególnych instytucyj i urządzeń w handlu, jak i w dziedzinie obowiązujących przepisów, obecnie tak często zmienianych, przyczem podane we wszystkich rozdziałach podręcznika odnośniki, wskazują źródła tych przepisów i ustaw. Aktualizacja ta w nauczaniu ma bardzo doniosłe znaczenie, gdyż w poszczególnych działach tego przedmiotu, jak np. taryfy i przepisy kolejowe, ustawodawstwo podatkowe, taryfa celna i t. p., zmiany następują tak często, że wykładowca nie zawsze podąża za niemi, nie będąc w stanie ich śledzić. Pod tym względem autor stanął na wysokości zadania. Pewne braki i usterki wydania I, zostały w nowem wydaniu usunięte. ✪ W zakresie struktury podręcznik odznacza się logicznem ujęciem przedmiotu i trafnem rozplanowaniem materjału wykładowego, co przy właściwej i prawidłowej terminologji handlowej daje całość bardzo użyteczną zarówno w rękach wykładowcy nauki o handlu, jak i słuchaczów licealnych oraz wyższych szkół handlowych. ✪ W porównaniu z wydaniem pierwszem obecne jest znacznie rozszerzone, szczególnie w dziale „Polityka handlowa" przez wprowadzenie nowych rozdziałów: aktywizacja bilansu handlowego, traktaty handlowe, kartele w Polsce, handel morski, polska flota handlowa, technika ekspedycji i przewozu w handlu morskim. Ponadto podręcznik podaje dość obszerny słowniczek terminów handlowych oraz zawiera w załącznikach na końcu książki 23 wzory i odbitki fotograficzne najważniejszych oryginalnych dokumentów handlowych, co ogromnie ułatwi prowadzenie wykładu i uprzystępni słuchaczom przyswajanie wiadomości. ✪ Zważywszy dość dużą objętość książki oraz kosztowne załączniki, cena jest niska (6 zł.), a całość bardzo starannie pod względem technicznym wykonana. ✪ Oprócz omówionego podręcznika, autor wydał w roku 1930 „Naukę o handlu w zarysie" w ujęciu bardziej populanem, przeznaczony dla szkół handlowych trzy- względnie czteroklasowych. ✪ Należałoby życzyć autorowi, by zdobył się na jeszcze jeden wysiłek i stworzył podręcznik „Nauki o handlu" dla szkół dokształcających.

J. K.

Encyklopedja wychowania — Warszawa 1933. Nasza Księgarnia. Świętokrzyska 10. P. K. O. 2058. Całość obejmie 3 duże tomy, około 2.500 str. druku. Warunki prenumeraty. mies. zł. 3, półr. zł. 14, rocznie zł. 27. Cena zeszytu poj. w sprzedaży z przesyłką zł. 4.50.

Tom I: Wychowanie. T. II: Dydaktyka ogólna i szczegółowa. T III: Organizacja nauczania w Polsce i zagranicą. Redaktor nacz. dr Stan. Łempicki, prof. Uniw. we Lwowie. Komitet Redakcyjny: dr. Wojc. Gottlieb, doc. dr. Bogdan Suchodolski, Józ. Włodarski. Zeszyt 1 Tomu I. zawiera: B. Nawroczyński — Przedmowa: Zygm. Mysłakowski — Pedagogika, jej metody i miejsce w systemie nauk; Wł. Dybowski — Fizjologiczne podstawy wychowania. Jak widać z powyższego, całość Encyklopedji nie będzie ułożona systemem słowników alfabetycznym, lecz składać się będzie z szeregu monograficznych rozpraw, obejmujących całokształt danego zagadnienia. Plan tomu I przewiduje następujące uszeregowanie rozpraw: 1) **Przedmowa,** 2) **Wstęp** (Pedagogika, jej metody), 3) **Nauki pomocnicze pedagogiki** (Fizjologiczne podstawy wychowania: Rozwój fizyczny dzieci i młodzieży: Okresy rozwoju człowieka i ich higjena), 4) **Antropologiczne podstawy wychowania,** 5) **Psychologiczne podstawy wychowania** (Nowe kierunki psychologji: Rozwój psychiczny dzieci i młodzieży; Charakterologja: Psychopatologja dzieci i młodzieży: Zadania psychologji pedagogicznej: Metody psychologji pedagogicznej: Główne wyniki psychologji ped.), 6) **Socjologiczne podstawy wychowania** (Środowisko dzieci i młodzieży; Środowisko dorosłych): 7) **Historja wychowania i szkolnictwa** (Historja ideałów wychowawczych: Historja wychowania i szkolnictwa w Polsce: Historja oświaty pozaszkolnej: Współczesne prądy pedagogiczne); 8) **Pedagogika** (Pedagogika ogólna: Wychowanie w różnych okresach rozwoju: Wychowanie dziecka: Wychowanie młodzieży; Wychowanie dorosłych: Wychowanie osobowości: Wychowanie fizyczne, intelektualne, estetyczne, moralne i społeczne, państwowe, religijne); 9) **Polska myśl wychowawcza** (Polskie tradycje w wychowaniu; O polski ideał wychowawczy). ✪ Powyższy rzut oka na całość I-go tomu i 1 zeszytu utwierdzają czytelnika w przekonaniu, że wydane tym sposobem 3 tomy Encyklopedji muszą stać się nieodzownem vade mecum w ręku każdego współczesnego wychowawcy i nauczyciela odrodzonej polskiej szkoły.

Świat i życie. — Zarys encyklopedyczny współczesnej wiedzy i kultury. Red. Z. Łempicki. Wyd. Książnica-Atlas. 5 tomów po 10 zeszytów w każdym tomie. Przedpłata za 1 tom mies. zł. 4.80, półrocznie 23,30, rocznie zł. 45,15. Aprobowane przez Min. W. R. i O. P. jako podr. pomocniczy dla szkół wszelkich typów (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. r. XVI, Nr. 7, poz. 134). Dotychczas ukazało się z T. I-go zeszytów VII.

Dla orjentacji podajemy treść z. 3. T. I. (szpalt 128 + 16 tablic dwutonowych): Arabowie — M. Jarosławski, Arasy — J. Starzyński, Archeologja — J. Parandowski i W. Antoniewicz, Architekt — H. Oderfeld, Archiwum — K. Konarski, Arjanie polscy — K. Górski, Arjowie — S. Schayer, Arktyda — J. Wąsowicz, Arogancja — W. Witwicki, Artylerja — A. Hniłko, Arytmetyka i algebra — T. Sierzputowski, Astro-

nomja — E. Rybka, Asyrja — J. Hertzówna, Atelier — J. B. Toeplitz. ✪ Treść z. 7. T. I-go: Bolszewizm — Z. Łempicki, Bonza — J. Jaworski, Botanika — B. Hryniewiecki, Ból — P. Słonimski, Braminizm — S. Schayer, Brazylja — T. Jaczewski, Broń w dawnej Polsce — A. Hriłko, Buddyzm — S. Schayer, Budżet — T. Grodyński, Burżuazja — A. Hertz, Cechowa sztuka — J. Starzyński, Cechy — M. Hartleb, Celowość — K. Ajdukiewicz, Celtowie — J. Reinhold, Cement — S. S. Kamiński, Cena — T. Sławiński. ✪ Encyklopedja powyższa, nader życzliwie przyjęta została przez prasę różnych odłamów i niewątpliwie znajdzie równie życzliwe i szerokie echo w zainteresowaniach i w pracy młodzieży nad pogłębianiem samodzielnem swego wykształcenia.

W.

NOWE CZASOPISMA PEDAGOGICZNE.

Kultura i Wychowanie. Rok I. Zeszyt I. Warszawa 1933. Nakładem Zarządu Głównego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich.

Kwartalnik, którego wydawnictwo podjęło T. N. S. W., zamierza zająć specjalne miejsce pośród naszych czasopism pedagogicznych. Nie zamykając się w kręgu zagadnień specjalnych, w sposób żywy i bezpośredni chce wprowadzić nauczyciela-wychowawcę, w świat najistotniejszych problemów współczesnej kultury, nawiązać kontakt między codzienną pracą wychowawczą, a rodzącą się wciąż, zmienną rzeczywistością dnia dzisiejszego. To piętno aktualizacji w najlepszem znaczenu tego słowa, posiada w pełni zeszyt I. Kultury i Wychowania, zawierający obok pięknego artykułu O wychowaniu redaktora Bogdana Suchodolskiego, szereg rozpraw wybitnych przedstawicieli współczesnej myśli naukowej i pedagogicznej. ✪ Przynosi więc Kultura i Wychowanie artykuł Sergjusza Hessena: Istota i znaczenie poglądu na świat, Stefana Szumana: Cierpienia światopoglądowe młodzieży, Zugmunta Łempickiego: Oblicze duchowe wieku XIX, Romana Dyboskiego: Amerykanizm, Stanisława Szobera: Człowiek współczesny w zwierciadle języka, Adama Chętnika: Muzea regjonalne, Kazimierza Wyki: Norwid jako poeta kultury. ✪ Zestawienie powyższych tematów określa wyraźnie krąg zagadnień, w który Kultura i Wychowanie wprowadza czytelnika. Nowy kwartalnik dąży do ujęcia „ducha współczesności" w różnych dziedzinach, odsłania jego historyczne podstawy, zamierza przedstawiać w syntetycznym zarysie życie kulturalne różnych narodów, a także sięgnąć do źródeł myśli rodzimej.

Kultura Pedagogiczna. Rocznik I. Zeszyt 3. (Dwumiesięcznik pod redakcją prof. Z. Mysłakowskiego, przy współudziale profesorów J. S. Bystronia, B. Nawroczyńskiego i W. Szumana). Prenum. roczna zł. 15. P. K. O. 402816.

Zeszyt 3 tego czasopisma, poświęconego filozoficznym i naukowym zagadnieniom wychowania, przynosi artykuł prof. Peter Petersena: Gminy szkolne według Planu Jenajskiego, ich tygodniowy rozkład zajęć oraz wychowawcze sytuacje tego rozkładu, W. Musianowiczówny: Korelacja między postępami ucznia w szkole, a stosunkami rodzinnemi, względnie domowemi, K. Urbańskiego, Al. Shanda: Teorja cha-

rakteru. ✪ Kultura Pedagogiczna zaznajamia więc, jak widzimy, swych czytelników ze zdobyczami i wysiłkami współczesnej myśli pedagogicznej przez zamieszczanie artykułów wybitnych europejskich pedagogów, oraz przez referowanie nowych teoryj w dziedzinie psychologji wychowawczej.

Z. K.

KURSY ROLNICZE IM. STANISŁAWA STASZICA

(Warszawa — Pankiewicza 3. Tel. 9-81-93. P. K. O. Nr. 12.120)

Składają się z działów następujących: ✪ A. KURSY OGÓLNO-ROLNICZE, obejmujące całość rolnictwa w większym lub mniejszym zakresie i na różnych poziomach. ✪ **I. Wyższy Kurs Rolniczy pełny,** złożony z 230 wykładów, można przejść najprędzej w ciągu 46 tygodni (najdłuższy termin 3 lata). Jedynie ten kurs zastąpić może szkołę średnią rolniczą, gdyż obejmuje wszystkie przedmioty zawodowe, wykładane w tych szkołach. Opłata za całość 200 zł. w 10 ratach miesięcznych (I — 24 zł., II — 24 zł., III — 22 zł., IV — 22 zł., V — 20 zł., VI — 20 zł., VII — 18 zł., VIII — 18 zł., IX — 16 zł., X — 16 zł.). ✪ Członkowie organizacyj rolniczych, nauczyciele, urzędnicy i t. p. mogą korzystać z ulgi 25% (czyli 5 złotych na każdej racie), przedstawiając wiarogodne zaświadczenia. ✪ Dodatkowe opłaty tylko za zjazdy, egzamina ustne, sprawozdania z praktyki i z zadań prakt. oraz za świadectwa — wszystko nieobowiązkowe. ✪ **II. W. Kurs Rolniczy skrócony,** 110 wykładów wybranych z kursu pełnego; 22 tyg. (do 1½ roku). Opłata 100 złotych w 5 ratach (24 zł., 22 zł., 20 zł., 18 zł. i 16 zł.). ✪ **III. Popularny Kurs Rolniczy,** obejmujący najważniejsze potrzeby gospodarstw drobnych; nadaje się dla kółek rolniczych i podobnych zrzeszeń do omawiania na tygodniowych zebraniach. 25 lekcyj; 20 tygodni (do 1½ roku). Opłata 25 złotych w 5 ratach miesięcznych (7 zł., 6zł., 5 zł., 4 zł., i 3 zł.). ✪ B. KURSY SPECJALNE, obejmujące jedną gałąź gospodarstwa wiejskiego lub przeznaczone dla pewnych kategoryj rolników. **I. Kurs dla Gospodyń Wiejskich,** pod kierownictwem p. **Marji Karczewskiej,** obejmuje gospodarstwo domowe, wychowanie dzieci i t. p. 30 lekcyj; 24-tyg. (do 1½ roku). Opłata 30 zł. w 6 ratach (6 zł., 6 zł., 5 zł., 5 zł., 4 zł., i 4 zł.). ✪ Dla członkiń organizacyj zawodowych, nauczycielek i t. p. 20% ulgi (czyli 1 zł. na każdej racie). ✪ **II. Kurs Przysposobienia Rolniczego,** dostosowany do potrzeb zespołów P. R. i uczestników konkursów. 88 lekcje; 22 tygodnie (do 1½ roku). Opłata 20 zł. w 5 ratach (6 zł., 5 zł., 4 zł., 3 zł. i 2 zł.). ✪ Przy jednoczesnem opłaceniu przynajmniej 10 egzemplarzy, cena 15 zł. jednorazowo zgóry. **III. Kurs dla Podwórzowych Urzędników Gospodarskich,** dostosowany do warunków gospodarki w podwórzu folwarcznem. 20 lekcyj; 20 tygodni (do 1½ roku). Opłata 20 zł. w 5 ratach (6 zł., 5 zł., 4 zł., 3 zł., i 2 zł.). ✪ Za nieobowiązkowy egzamin ustny i świadectwo opłaty dodatkowe. ✪ **IV. Wyższy Kurs Hodowlany,** 95 wykładów wybranych z K. Rolniczego pełnego; 19 tygodni (do 1½ roku). Opłata 90 zł. w 4 ratach (24 zł., 23 zł., 22 zł. i 21 zł.). ✪ **VI. Wyższy Kurs Ogrodniczy dla** Rolników, 80 wykł. wybranych z K. Rolniczego pełnego; 20 tyg. (do

1-½ roku). Opłata 80 zł. w 4 ratach (23 zł., 21 zł., 19 zł. i 17 zł.). **VII. Kurs Pszczelarski,** pod kierownictwem p.**Stanisława Brzósko.** 40 wykładów: 3 miesiące (do 1½ roku). Opłata 45 zł. w 3 ratach (17 zł., 15 zł. i 13 zł.). ✪ Ulgowo o 20% mniej (czyli 3 zł. na każdej racie). Za egzanim ustny i świadectwo opłata dodatkowa. ✪ **VIII. Wyższy Kurs Handlu Rolniczego,** przeznaczony dla pp. nauczycieli szkół handlowych, dla p. p. instruktorów i wogóle przodowników życia gospodarczego na wsi — pod kierownictwem d-ra **Bohdana Dederko.** 20 wykładów. 7 tygodni (do ½ roku). Opłata 20 złotych w 2 ratach (12 i 8 zł.). ✪ Zmiana adresu na wszystkich kursach kosztuje 50 groszy. ✪ UWAGA! Wyższy Kurs Rolniczy skrócony oraz W. Kurs Handlu Rolniczego nadają się dla osób mających wykształcenie w zakresie 6 klas gimnazjum. Wyższy Kurs Rolniczy pełny, W. K. Hodowlany i W. K. Ogrodniczy dla Rolników wymagają uokńczenia przynajmniej pełnej (7-klasowej) szkoły powszechnej. Pozostałe kursy odpowiednie są dla osób, umiejących dobrze czytać pisać i rachować. ✪ **Programy szczegółowe wszystkich kursów rozsyła się na żądanie bezpłatnie.**

PIERWSZY CYKL ODCZYTÓW Z ZAKRESU WYCHOWANIA MAŁŻEŃSKIEGO I RODZINNEGO.

Myśl zorganizowania cyklu wykładów z zakresu wychowania małżeńskiego i rodzinnego powstała w stolicy wskutek coraz częściej spotykanych w prasie wzmiankę o podobnych uczelniach, kursach, odczytach i t. p. we Włoszech, w Niemczech, Japonji, Finlandji, a w Stanach Zjednoczonych nawet przy uniwersytecie w Indjanopolis. ✪ Wybrano na razie na temat odczytów przedmioty, które nie wykraczając poza ramy ścisłej wiedzy, wyczerpują i oświetlają wszechstronnie zagadnienia wychowania małżeńskiego i rodzinnego. ✪ Odczyty odbywać się będą od dnia 4.XII.33 r. do dn. 25.I.34 r. w lokalu szkoły im Małkowskiego, przy ul. Kruczej 9, w poniedziałki, wtorki, środy i czwartki, w godzinach wieczorowych od 6-ej do 9-ej (tel. 9-09-41). ✪ Wygłoszone będą następujące odczyty: ✪ **Psychologja mężczyzny i kobiety a zasady współżycia małżeńskiego** przez dr. Tadeusza Klimowicza, — **Psychologja młodzieży** przez prof. St. Sedlaczka i mg. J. Kączkowską. — **Psychologja dziecka** przez dr. H. Millerównę, — **Sen i bezsenność u dzieci** przez dr. Janusza Korczaka, — **Podstawy wychowania w rodzinie** wiz. Min. Jad. Michałowską, — **Higjena i fizjologja małżeństwa** (wyłącznie dla kobiet) przez dr. M. Kasperowiczową, — **Dziedziczność i rasyzm** przez dr. E. Stołyhwową i doc. S. Dembowską, — **Prawo małżeńskie i opieka prawno-społeczna** przez prof. M. Orzęckiego, — **Życie społeczne a rodzina** przez prof. H. Radlińską, — **Wpływ stosunków gospodarczych na rozwój rodziny** przez H. Krahelską, — **Estetyka jako czynnik wychowawczy** przez J. Strzelecką, — **Sprawy pieniężne a małżeństwo** przez I. Mandukową, oraz **Prądy i zagadnienia małżeństwa w literaturze współczesnej** przez R. Jaworskiego. ✪ Abonament na 5 odczytów zł. 4.95, na poszczególny jednogodzinny odczyt 1.50 zł. ✪ Szczegółowy plan będzie plakatowany i ogłoszony.

SPIS KÓŁ I PLACÓWEK STOWARZYSZENIA NAUCZYCIELI SZKÓŁ ZAWODOWYCH

Nr.	MIEJSCOWOŚĆ	K P	Przewodniczący	ADRES
1.	Bjaranowicze	K	M. Rudnicki	Ułańska 130 m. 1
2.	B ałystok	K	K. Sawicki	Fabryczna 37
3.	Bielsko - Biała	K	Inż. B. Tokarski	Sixta 14
4.	Brześć n B.	K	Inż. J. Barański	Gen. Bema 20
5.	Bydgoszcz	K	Inż. L. Stefański	Sw. Trójcy 11
6.	Ciechanów	P	F. Borkowski	Płońska 5
7.	Cieszyn	K.	L. Fabjańczyk	Stalmacha 34 .
8.	Częstochowa	K.	L. Smólski	Handlowa 6
9.	Drohobycz	P.	J. Krajowski	Mickiewicza 30
10.	Gniezno	K.	W. Horodyski	Chrobrego 23
11.	Grodno	K.	J. Wojtkiewicz	Witoldowa 28
12.	Grudziądz	K.	W. Swięcicki	Radzyńska
13.	Jarosław	K.	J. Kapuściński	Pl. Mickiewicza
14.	Kalisz	P.	Michalski	Szkoła Handlowa
15.	Kalwarja Żebrzydowska	P.	Riegl	Szkoła Rzemieśln.
16.	Kamiorka Strum.	P.	M. de Malherbe	Szk. Rzem. - Przemysł.
17.	Katowice	K.	M. Klimko	Krasińskiego 8
18.	Katowice	Ok.	W, Gorzechowski	Krasińsk ego 3
19.	Kraków	K.	E. Kostecki	Mickiewicza 7
20.	Kołomyja	K.	St. Klimaszewski	P. Szk. Przem. Drzewn.
21.	Królewska Huta	K.	T. Karbowiak	Urbanowicza
22,	Lwów	K.	M. Żerebecki	Snopkowska 47
23.	Łódź	K.	J. Kunstman	Żeromskiego 115
24.	Międzyrzec k/Ł	P.	S. Goszczyński	Szk. Handlowa
25.	Olkusz	P.	M. Beaupre	P. Szk. R-Przem.
26.	strołęka	K.	W. Modzelewska	Szkoła Rękodzieln. Z.
27.	Płock	K.	J. Sachs	Kolegjalna 21
28.	Poznań	K.	E, Berezowski	Sniadeckich 54-58
29.	„ Sekc. Ok. S. D		S, Skowron	Górna Wilda 43 m. 10
30.	„ „Szkoła Zawodow."		L. Krąkowski	Sew. Mielżyńskiego 25
31.	Radom	P.	S. Lachowicz	1 Maja 19
32.	Rybnik	K.	J. Żelawski	Piasta 24
33.	Rzeszów	K.	W. Blaut	Kl. Hofmanowej
34.	Siedlce	K.	St. Szymański	Kilińskiego 12
35.	Stanis awów	K.	T. Rotter	Lipowa 55
36.	Skałka K Olkusza	K.	Brdężanka Izabela	Sr. Szk. Zaw. Żeńska
37.	Tarnopol	P.	W. Wojtkiewicz	Kaczały 4
38.	Warszawa	K.	Z. Kuczyński	Żórawia 9 m. 5
39.	„	Z.GŁ	W. Koronkiewicz	..órawia 9 m. 5
40.	Wilno	K.	J. Szwed	Tartaki 34 m. 26
	Zakopane	K.	S. Rasiński	Krupówki

Z żałobnej karty

Ś. ✝ P.

LUDWIK KRĄKOWSKI

redaktor miesięcznika „Szkoła Zawodowa"

zmarł dnia 27 listopada b. r. w Poznaniu.

Redakcja „Szk. Zawodowej" traci w Zmarłym swego twórcę i niestrudzonego pracownika. Okręg Poznański S. N. S. Z. czynnego i energicznego organizatora szkolnictwa dokształcającego. Redakcja „Głosu S. Z." łączy się z Zarządem Głównym S. N. S. Z. w uznaniu poniesionej straty i wyrazach współczucia dla Kol. Członków Koła Poznańskiego.

Ś. ✝ P.

JÓZEF FERDYNAND CZECH

członek Koła Gnieźnieńskiego S. N. S. Z. od chwili jego powstania, zmarł nagle dn. 23 października b. r.

Cześć Jego pamięci!

PRENUMERATA ROCZNA ZŁ. 6 — PÓŁR. 3.50

Wydawca: **Zarząd Główny Stow. Nauczycieli Szk. Zawodowych.**

Redaguje: **Komitet Redakcyjny.** Redaktor nacz. i odpow. **K. Wróblewski.**

Należności za ogłoszenia i prenumeratę prosimy wysyłać na konto Zarz. Głów. P. K. O. Nr. 17.575. Redakcja zastrzega sobie prawo czynienia koniecznych zmian w tekście. Rękopisów ani maszynopisów nie zwracamy.

ADRES REDAKCJI I ZARZĄDU GŁÓWNEGO:

Warszawa, Żórawia 9 m. 5, tel. 9-86-88.

Druk. „Nowogrodzka", W-wa, Tarczyńska 4, tel. 680-20.

SPIS ARTYKUŁÓW ROCZNIKA V 1933 R.